

STUDIECENTRUM VOOR ECONOMISCH EN SOCIAAL ONDERZOEK

BELEIDSLTERNATIEVEN INZAKE GEZINSARBEID

Opinies en voorstellen van
17 Vlaamse organisaties

**L. DESCHAMPS, W. VAN DONGEN,
K. PAUWELS, M. DE WACHTER**

December 1986
Rapport 86/200

Universitaire Faculteiten St.-Ignatius

Prinsstraat 13 - B 2000 Antwerpen

D/1986/1169/18

**ABSTRACT: Beleidsalternatieven inzake gezinsarbeid
Opinies en voorstellen van 17 Vlaamse
organisaties**

Het beleid inzake de problemen rond gezinsarbeid wordt in Vlaanderen direct en indirect beïnvloed door verschillende organisaties. In het eerste kwartaal van 1985 werden aan de hand van een vragenlijst de opinies en voorstellen van een groot aantal van deze organisaties met betrekking tot deze problematiek nagegaan.

Er bestaat een grote variëteit in de aard van de gekontakteerde verenigingen: politieke partijen, syndikale organisaties, werkgeversfederaties, gezins-, vrouwen-, sociale en kulturele organisaties. Zeventien organisaties werkten daadwerkelijk mee aan het onderzoek.

De thema's van de vragenlijst hebben betrekking op opinies inzake emancipatie, opvoeding, arbeid, ontspanning, studie en op beleidsmaatregelen op het vlak van de belastingen, de sociale zekerheid en de organisatie van de arbeid thuis en buitenhuis.

In het eerste hoofdstuk wordt een korte uitleg gegeven over de organisaties en de methodologie van de studie; tevens worden de algemene tabellen bijeengebracht.

Hoofdstuk twee brengt verslag van de opinies en voorstellen van de individuele organisaties. In hoofdstuk drie worden de antwoorden geanalyseerd op basis van de politiek-ideologische groepering waartoe de verenigingen behoren.

Ten slotte worden in hoofdstuk vier de antwoorden bekeken aan de hand van de klassifikatie van de verenigingen als een gezinsorganisatie, als een politiek-syndicale organisatie of als een socio-culturele organisatie.

Dit overzicht van de opinies van een aantal belangrijke Vlaamse organisaties is in hoofdzaak bedoeld als een bijdrage tot de activiteiten van de Werkgroep Gezinsarbeid van de Vlaamse Hoge Raad voor het Gezin en de nationale werkgroep "Arbeid ten behoeve van het Gezin".

INHOUDSTAFEL

<u>Situering</u>	p. 1
1. Organisatie - Methodologie - Algemene tabellen	
1.1. Wie ontving de vragenlijst?	p. 4
1.2. De vragenlijst	p. 5
1.3. De aanpak van het verslag	p. 6
1.4. De tabellen	p. 8
2. Antwoorden per afzonderlijke organisatie	
2.1. Antwoorden per thema	p.17
2.2. Antwoorden per organisatie	p.41
3. De politiek-ideologische groepen	p.56
4. De typen organisaties	p.62
5. Algemene conclusie en suggesties voor het beleid	p.67
5.1. Conclusies inzake de enquêtering	
5.2. Conclusies inzake de voorgestelde onderzoeksresultaten	

BELEIDSALTERNATIEVEN INZAKE GEZINSARBEID

Opinies en voorstellen van 17 Vlaamse organisaties

SITUERING

Van de Vlaamse Gemeenschapsminister, verantwoordelijk voor Gezin en Welzijnszorg kreeg het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudieën (C.B.G.S.) in 1984 de opdracht om in samenwerking met een onderzoeksteam van het Studiecentrum voor Economisch en Sociaal Onderzoek (SESO), een studie te maken ten einde de publieke besluitvormers en de deelnemers aan het maatschappelijk beslissingsproces te dokumenteren omtrent de actuele problemen met betrekking tot gezinsarbeid en de verschillende maatregelen die het beleid terzake kan nemen (1).

Het onderzoek concentreert zich op drie afzonderlijke aspecten, namelijk:

1. Formulering van de problemen, de doelstellingen en beperkingen;
2. Formulering van de alternatieve oplossingen;
3. Evaluatie van de oplossingen.

Wat deel één betreft is de opzet drievoudig: a) een overzicht samenstellen van de fundamentele inzichten met betrekking tot de rol van het gezin en de thuiswerkende persoon in de maatschappij van vandaag; b) een samenvatting opstellen van de maatschappelijk-politieke standpunten; c) het opstellen van een welvaarts-economisch evaluatieschema.

---

(1) Promotoren van deze studie "SOCIAAL-ECONOMISCH ONDERZOEK VAN DE BELEIDSALTERNATIEVEN INZAKE GEZINSARBEID" zijn Dr. Marcia De Wachter (UFSIA-economete) en C.B.G.S.-stafmedewerker Koenraad Pauwels (socioloog). Luk Deschamps (C.B.G.S.-socioloog) en Walter Van Dongen (UFSIA-economist) zijn de medewerkers van dit projekt.

Deel twee omvat de studie van volgende vragen: a) Welke zijn de alternatieve administratieve vormen van de beleidsmaatregelen en de beleidsvoorstellen? b) Welke zijn de criteria om de impact van de gezinsstructuur op het gezinsbudget te bestuderen? c) Welke zijn de economische verschillen tussen de aangebrachte alternatieven vanuit het standpunt van de gezinshuishouding? d) Welke zijn de economische verschillen tussen die alternatieven vanuit het standpunt van de staatsfinanciën?

De evaluatie van de alternatieve oplossingen (deel drie) kan in volgende deeltaken uitgesplitst worden: a) Het opstellen van een geactualiseerd profiel van de thuiswerkenden. b) De kosten voor de Belgische gezinshuishouding van de keuzevrijheid van vrouwen/mannen om al dan niet hetzij thuis hetzij buitenshuis beroeps-actief te zijn. c) Evaluatie van de bestaande overheidstegemoetkomingen aan de gezinnen vanuit het gezinsbudget bekeken. d) Het bepalen van de empirische relaties tussen arbeidsaanbodgedrag en consumptiegedrag enerzijds en de inkomensgeneratie door tegemoetkomingen vanwege de overheid anderzijds. e) Uitvoeren van een simulatie van de globale effecten op het reëel consumptieniveau en arbeidsaanbod. f) Uitvoeren van een simulatie van de implicatie van overheidstussenkomst inzake gezinsarbeid op de staatsfinanciën.

In het kader van dit onderzoeksproject werd eerst een bibliografie over gezinsarbeid samengesteld en gepubliceerd (zie C.B.G.S.-Werkdoc.nr.15, SESO-rapport 85/170, 1985). Een uitvoerige dataverzameling wordt samengesteld op basis van de gegevens van een enquête waarbij op een steekproef van ongeveer 3000 vrouwen, 1400 bruikbare enquêtes werden ingezameld middels een postenquête. Parallel met het empirisch veldwerk werd een kritische en diepgaande studie gemaakt van de verschillende methodes die beschikbaar zijn en of aangewend worden om de waarde van huishoudelijke arbeid te bepalen.

De promotoren en de medewerkers van dit project "GEZINSARBEID" nemen ook deel aan de vergaderingen en de werkzaamheden van de commissie gezinsarbeid van de Vlaamse Hoge Raad voor het Gezin. Ten behoeve van die werkzaamheden en omdat deze opdracht kon ingepast worden in de globale onderzoeksopdracht van het onderzoeksteam, werd beslist een korte enquête te doen bij een groot aantal verenigingen die actief zijn in één of in meerdere voor de studie van gezinsarbeid relevante maatschappelijke sectoren als daar zijn: de politiek, de onderneming, de gezinsbeweging, de socio-kulturele sector, de vrouwenbeweging. De bedoeling van de enquête bij de verenigingen werd beperkt en beleidsgericht gehouden. Ze kan omschreven worden als het samenstellen van een synthetisch overzicht van de overeenkomsten en de verschillen in de standpunten en de opinies van de ondervraagde verenigingen inzake beleidsmaatregelen die rechtstreeks of onrechtstreeks het thema gezinsarbeid bepalen. Dit overzicht moet de leden van de Commissie Gezinsarbeid en ook de Hoge Raad voor het Gezin toelaten de verschillende standpunten te begrijpen en te kennen. Het was vanaf het begin geenszins de bedoeling via deze bevraging een verklaring aan te bieden of te zoeken inzake de verschillen en de gelijkenissen van de ondervraagde organisaties. Deze enquêtering moet eerder gezien worden als een opdracht die voortspuit uit de logistieke functie die het C.B.G.S. vervult ten aanzien van de Diensten en de Raden welke deel uitmaken van de Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn.

Het verslag dat hier volgt wil geen definitief oordeel uitspreken over de inzichten en de standpunten van de organisaties die zo bereidwillig waren de vragenlijst in te vullen. Dit verslag pretendeert enkel een handig en beschrijvend overzicht te bieden voor gebruik bij de werkzaamheden van de commissie gezinsarbeid. Omdat het thema 'Gezinsarbeid' ook in de nieuw opgerichte Nationale Commissie Arbeid ten behoeve van het Gezin aan de orde is, hopen de auteurs dat hun verslag via deze publikatie in de reeks 'C.B.G.S.-Werkdocumenten' nuttig en gewettigd is.

HOOFDSTUK 1. ORGANISATIE - METHODOLOGIE - ALGEMENE TABELLEN

1.1. Wie ontving de vragenlijst? Wie vulde de vragenlijst in?

In totaal veertig verenigingen ontvingen de vragenlijst.

Zestien organisaties reageerden niet. In alfabetische volgorde zijn dat: A.C.L.V.B. (Algemene Centrale van Liberale Vakbonden in België), A.C.V. (Algemeen Christelijk Vakverbond), C.S.C.-Vormingswerk, C.V.P., C.V.P.-Jongeren, Humanistisch Vrijzinnig Vormingswerk, Femsoc, K.P.B., Ministerieel Comité voor de Status van de Vrouw, P.V.V., S.P., P.V.V.-vrouwen, het Verbond van Belgische Ondernemingen, het Vlaams Economisch Verbond, het Vrouwen Overleg Comité.

Zeven organisaties stuurden ons een toelichting bij hun niet-deelname aan de enquête. Het Nationaal Christelijk Middenstandsverbond (N.C.M.V.) en de Boerenbond lieten weten dat hun standpunten en opinies verwoord zouden worden door respectievelijk het C.M.B.V. en K.V.L.V. De Pluralistische Aktiegroep voor gelijke rechten voor de vrouw en de man, liet weten dat hun groep ontbonden is. De Nationale Vrouwenraad stelde dat zijzelf als koepel- en platformorganisatie de ontvangen vragenlijst niet in naam van haar leden kan beantwoorden. Een gelijkaardige motivering kwam van de Nationale Commissie Vrouwenarbeid. De Consultatieve Commissie voor de Status van de Vrouw, heeft vooral op het internationale forum haar aktieterrein en achtte het invullen van de vragenlijst om die reden niet opportuun. Waren de redenen van niet-deelname bij elk van de voorgaande organisaties vooral van praktische en organisatorische aard, een meer polemische verantwoording bereikte ons vanuit de vereniging 'Thuiswerkende Ouder, Gezin en Samenleving' (TOGS). Volgens TOGS vertrekt de C.B.G.S.-SESO-vragenlijst over gezinsarbeid teveel vanuit de situatie van de buitenuitwerkenden en gaat hij voorbij aan de inhoudelijke bestudering van de materie gezinsarbeid.

De overige zeventien organisaties stuurden een ingevulde vragenlijst terug. In alfabetische volgorde zijn dat:

A.B.V.V.-vrouwen (A.B.V.V.-Vr.)

A.C.V.-vrouwendienst (A.C.B.-Vr.)

Agalev

Bond van Grote en Jonge Gezinnen (B.G.J.G.)

Christelijke Middenstandsbond voor Vrouwen (C.M.B.V.)

Federatie Vlaamse Vrouwen (F.V.V.)

Jongsocialisten (J.S.)

Katholieke Arbeidersvrouwen (K.A.V.)

Katholieke Vereniging voor Landelijke Vrouwen (K.V.L.V.)

Katholieke Werkliedenbond (K.W.B.)

Liberaal Centrum Gezinsbeleid (L.C.G.)

Socio-culturele Vereniging voor Liberale Vrouwen (Lib.Vr.)

P.V.V.-jongeren (P.V.V.-J.)

Socialistische Vooruitziende Vrouwen (S.V.V.)

Socialistische Vrouwen (S.P.-Vr.)

Vrouw en Maatschappij (Vr. en Mij.)

V.U.-studiedienst (V.U.)

De vragenlijst werd voor elke organisatie steeds naar de hiërarchisch hoogst geplaatste persoon gestuurd. Haar of hem werd daarbij gevraagd de vragenlijst in te vullen op basis van officiële en door de vereniging publiek gepropageerde standpunten. De vragenlijst bevat dus niet het individueel standpunt van de persoon die belast werd met het invullen van de vragenlijst.

1.2. De vragenlijst

In Bijlage is de volledige vragenlijst opgenomen. Daaruit blijkt dat de vragen betrekking hebben op volgende onderwerpen:

- opinies ten aanzien van de concepten emancipatie, opvoeding, arbeid thuis en arbeid buitenshuis, studie, vrijwilligerswerk;

- opinies ten aanzien van beleidsmaatregelen inzake opvoeding en huishoudelijke arbeid;
- opinies ten aanzien van beleidsmaatregelen inzake fiscaliteit en sociale zekerheid;
- opinies ten aanzien van de organisatie van de arbeid zowel thuis als buitenshuis en hun onderlinge wisselwerking.

Voorafgaandelijk werden ook een aantal vragen gesteld over de vereniging zelf. Deze werden echter nadien niet in het verslag mee opgenomen.

Uit de ingestuurde antwoordformulieren blijkt dat sommige vragen als overbodig overkwamen, andere bleken onduidelijk gesteld. Op sommige vragen kon moeilijk met een cijfer geantwoord worden, althans naar de mening van sommige organisaties. Al die reacties maakten het onderzoeksteam bewust van de gebreken van hun onderzoeksinstrument. Daarom werd besloten slechts die vragen en antwoorden te weerhouden voor het verslag, welke de kritiek van de organisaties hebben weerstaan. Bij het uitschrijven van de standpunten van de verschillende organisaties werd rekening gehouden met de documenten (artikels, communiqués) welke waren meegestuurd. Die bevatten vaak omstandige toelichtingen bij het standpunt van de organisatie.

1.3. De aanpak van het verslag

Bij het maken van onderhavig syntheseverslag is uitgegaan van de volgende overwegingen.

Ten einde de individuele verenigingen in hun eigenheid en onafhankelijkheid te erkennen en te bevestigen werden de antwoorden allereerst per vereniging geanalyseerd. De verenigingen werden daartoe gewoon alfabetisch gerangschikt omdat dit het meest neutraal criterium is. De analyse geschiedde zowel per onderwerp

(thema of vraag of subvraag) als per vereniging. Daarbij is gepoogd niet in onnodige herhaling te vallen.

Omdat de meeste organisaties uitdrukkelijk tot een bepaalde politiek-ideologische groep behoren, werd ook een analyse per politiek-ideologische groep gemaakt. Die indeling gaf volgende groepen:

- 1. De christelijke groep (6); A.C.V.-Vr., C.M.B.V., K.A.V., K.V.L.V., K.W.B., Vr en Mij.
- 2. De socialistische groep (4): A.B.V.V.-Vr., J.S., S.V.V., S.P.-Vr.
- 3. De liberale groep (3): L.C.G., Liberale Vr., P.V.V.-J.
- 4. De vlaams-nationale groep (2): V.U.-studiedienst, F.V.V.
- 5. Agalev.

In deze indeling komt de B.G.J.G. niet voor dat deze gezinsorganisatie vertrekt vanuit de belangenverdeling van de gezinnen los van de ideologische groepen in dit land.

Op basis van de doelstellingen, het ontstaan en de werking van de verenigingen kwam een vierdeling tot stand. Een derde analyse werd volgens deze groepen gemaakt. Te onderscheiden vallen:

A. GEZINSORGANISATIES (B.G.J.G.) en L.C.G.); B. SOCIO-CULTURELE ORGANISATIES (K.W.B., K.A.V., K.V.L.V., C.M.B.V., S.V.V., Lib Vr); C. POLITIEK-SYNDICALE VROUWENORGANISATIE (F.V.V., Vr en Mij, S.P.-Vr., A.B.V.V.-Vr., A.C.V.-Vr.); D. POLITIEKE VERENIGINGEN (V.U., Agalev, J.S., P.V.V.-J.). In onderhavig verslag werden enkel de antwoorden van de eerste drie groepen vergeleken. De politieke verenigingen werden buiten beschouwing gelaten omdat een groot aantal politieke partijen (V.U.-J., C.V.P.-J., C.V.P.-S.P.-P.V.V.) geen antwoord instuurden, zodat de antwoorden niet representatief zijn voor de groep van politieke verenigingen. In de groep van socio-kulturele organisaties werd de K.W.B. weggelaten, gezien er geen andere mannelijke socio-kulturele vereniging een antwoordformulier instuurde. De overige vijf socio-kulturele verenigingen vormen wel een representatief staal van de grote vrouwelijke socio-kulturele organisaties.

Tabel 2. Opinions over de feitelijke rolverdeling en beleidsmaatregelen inzake gewenste rolverdeling

VRAGEN/ANTWOORDMOGELIJKHEDEN	INDIVIDUELE ORGANISATIES													IDEOLOGISCHE ZUILEN					TYPEN ORGANIS.							
	ABVV-VT	ACV-VT	Agalev	BGG	CMBV	FVV	JS	KAV	KVLV	KMB	LCG	Lib. Vr.	PVV-J	SP-Vr.	Vr. en M.J.	VU	TOTAAL	KRISTELIJK	SOCIALIST.	LIBERAAL	VLAAMS-NATIONAAL	AGALEV	Gezins-organisatie	Socio-cult. organisatie	Politiek-Syndicaal	
1. Feitelijk aandeel van man, vrouw en kinderen in de huish. arbeid (in %)																										
- aandeel vrouw	85	N	75	N	75	70	70	N	60	N	N	60	70	75	65	75	N									
- aandeel man	10	N	20	N	20	20	25	N	35	N	N	20	15	20	30	5	N									
- aandeel kinderen	5	N	5	N	5	10	5	N	5	N	N	20	15	5	5	20	N									
2. In welke mate moeten volgende maatregelen getroffen worden ter bevordering van een bepaalde rolverdeling? (Ja = 3 - Neutraal = 2 - Neen = 1)																										
- fiscale maatregelen	2	N	4	3	3	1	2	4	4	1	5	1	4	N	2	5	5	3	2,8	2	3,3	3	4	4,0	3,0	2,5
- sociale zekerheid aanpassen	2	N	2	5	3	1	2	4	3	1	5	2	4	N	2	5	5	3,1	2,6	2	3,7	3	2	5	3	2,5
- arbeidsherorganisatie en arbeidslijdverkortung	5	5	5	4	1	1	5	4	4	4	4	1	1	5	5	2	3,6	3,8	5	2,0	1,5	5	4,0	3,0	4,2	
- positieve acties inzake tewerkstelling van vrouwen	5	5	2	3	3	5	5	5	3	N	2	5	2	4	5	4	3,9	4,2	4,8	3,0	4,5	2	2,5	4,0	5	

Tabel 3. Opinions over de opvoeding van kinderen

VRAGEN/ANTWOORDMOGELIJKHEDEN	INDIVIDUELE ORGANISATIES															IDEOLOGISCHE ZUILEN					TYPEN ORGANIS.					
	ABVV-Vr	ACV-Vr	Agalev	BGJG	CMBV	FVV	JS	KAV	KVLV	KMB	LCG	Lib.Vr.	PVV-J	SVV	SP.-Vr.	Vr. en Mij.	VU	TOTAAL	KRISTELIJK	SOCIALIST.	LIBERAAL	VLAAMS-NATIONAAL	AGALEV	Gedins-organisatie	Socio-cult. organisatie	Politiek-Syndicaal
1. In welke mate kan de opvoeding het best verzekerd worden door: - steeds eenzelfde persoon die bekwaam is - vooral de moeder - zowel de vader als de moeder - meerdere personen die voldoende bekwaam zijn?	1	N	3	2	2	3	1	3	1	1	1	4	4	N	1	1	2	2	1,6	1	3	2,5	3	1,5	2,5	1,5
	1	N	4	3	2	2	1	3	1	1	1	1	2	1	1	1	5	1,9	1,6	1	1,3	3,5	4	2	1,6	1,25
	4	4	3	5	5	4	3	4	5	5	5	4	5	3	3	5	4	4,2	4,7	3,3	4,7	4	3	5	4,2	4
	5	4	1	1	5	3	5	3	1	3	1	3	4	N	5	4	2	3,1	3,3	5	2,7	2,5	1	1	3	4,2
2. In welke mate zijn de volgende milieus geschikt voor de opvoeding? - alleen thuis - thuis en familie - onthaalmoeder - private kindercrèche - publieke kindercrèche	2	N	2	2	N	2	1	N	2	2	4	3	4	1	1	1	2	2,1		1,3	3,7	2	2	3	2	1,5
	3	4	4	5	N	5	3	N	5	4	5	4	4	N	3	2	5	4	3,75	2,7	4,3	5	4	5	4,5	3,4
	3	4	1	3	N	4	2	N	4	4	4	4	2	3	2	2	2,9	3,5	2,5	3,3	3	1	3,5	3,7	3	
	3	4	2	2	N	3	3	N	2	4	4	4	2	3	3	4	2	3	3,5	3	3,3	2,5	2	3	3	3,4
	5	4	2	2	N	3	5	N	2	3	4	4	2	3	5	4	2	3,3	3,25	4,5	3,3	2,5	2	3	3	4,2
3. In welke mate moet de opvoeding naar de arbeidssector overgeheveld worden?	5	4	1	2	1	2	5	1	1	2	1	1	2	3	3	5	1	2,35	2,3	4	1,3	1,5	1	1,5	1,4	3,8
4. In welke mate moet de overheid de thuisopvoeding - direct stimuleren - structureel mogelijk maken?	1	1	3	5	5	4	1	N	3	4	5	5	4	2	2	N	5	3,3	3,2	1,5	4,7	4,5	3	5	3,8	2
	3	1	5	5	5	4	3	4	5	4	5	5	4	3	3	N	5	4,1	3,8	3	4,7	4,5	5	5	4,4	2,8

Tabel 4. Opinions over de betaling van thuisopvoeding en huishoudelijke arbeid

VRAGEN/ANTWOORDMOGELIJKHEIDEN	INDIVIDUELE ORGANISATIES													IDEOLOGISCHE ZUILEN					TYPEN ORGANIS.							
	ABVV-Vr	ACV-Vr	Agalev	BGJG	CMBV	FVV	DS	KAV	KVLV	KWB	LCG	Lib.Vr.	PVV-J	SVV	SP.-Vr.	Vr. en Mt.	VU	TOTAAL	KRISTELIJK	SOCIALIST.	LIBERAAL	VLAANS-NATIONAAL	AGALEV	Gezins-organisatie	Socio-cult. organisatie	Politiecaal Syndicaal
1. Het instellen van een betaling voor thuisopvoeding	3	N	1	2	1	2	3	1	1	1	1	3	3	1	3	N	1	1,8	1,25	2,5	2,3	1,5	1	1,5	1,4	2,7
- via vrijwillige overeenkomst tussen de partners																										
- via verplichte overeenkomst tussen de partners	1	N	1	2	1	1	1	1	1	1	1	3	3	1	3	N	1	1,2	1	1	1,7	1	1	1,5	1	1
- via het belastingstelsel	1	N	2	5	1	3	1	5	5	5	5	1	3	3	3	N	5	3,1	4	1	3	4	2	5	3	1,7
- via een algemeen basisinkomen	1	N	5	4	1	4	1	1	5	1	1	3	3	1	1	N	5	2,4		1	2,3	4,5	5	2,5	1,5	2
- via een salarisvanwege de overheid	1	N	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	N	1	1,2	1	1	1	1	3	1,5	1	1
- via een specifieke toelage (S.P.T.)	1	N	2	5	1	3	1	1	1	1	1	2	1	1	1	N	3	1,6	1	1	1,3	3	2	3	1	1,5
- via allerlei kortingen en voordelen	1	N	2	4	1	2	1	1	3	3	1	2	1	1	1	N	1	1,9	3	1	2	1,5	2	3,5	1,8	1,3
2. Het instellen van een betaling voor huishoudelijke arbeid																										
- via vrijwillige overeenkomst tussen de partners	3	N	1	3	1	1	3	1	1	1	1	3	3	1	3	N	1	1,8	1	2,5	2,3	1	1	2	1,4	2,3
- via verplichte overeenkomst tussen de partners	1	N	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	1	3	N	1	1,1	1	1	1,7	1	1	1	1	1
- via het belastingstelsel	1	N	3	2	1	3	1	5	5	5	5	1	5	1	1	N	5	3,1	4	1	3,7	4	3	3,5	3	1,7
- via een algemeen basisinkomen	1	N	5	2	1	4	1	1	5	1	1	3	3	1	1	N	5	2,4		1	2,3	4,5	5	1,5	1,5	2
- via een salaris vanwege de overheid	1	N	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	N	1	1,2	1	1	1	1	3	1,5	1	1
- via een specifieke toelage	1	N	2	2	1	3	1	1	1	1	1	3	1	1	1	N	3	1,5	1	1	1,7	3	2	1,5	1	1,5
- via allerlei kortingen en voordelen	1	N	2	2	1	3	1	3	3	3	1	2	1	1	1	N	1	1,7	2	1	2	2	2	2,5	1,4	1,7

Tabel 7. Opinions over een aantal beleidsmaatregelen ten aanzien van de organisatie van de arbeid

VRAGEN/ANTWOORDMOGELIJKHEDEN	INDIVIDUELE ORGANISATIES													IDEOLOGISCHE ZUILEN					TYPEN ORGANIS.							
	ABVV-Vr	ACV-Vr	Agalev	BGJG	CMBV	FVV	JS	KAV	KVLV	KWB	LCG	Lib.Vr.	PVV-J	SVV	SP-Vr.	Vr.en Mjt.	VU	TOTAAL	KRISTELIJK	SOCIALIST.	LIBERAAL	VLAAMS-NATIONAAL	AGALEV	Gezins-organisatie	Socio-cult. organisatie	Politiek-Syndicaal
In welke mate dienen volgende maatregelen genomen te worden?	1	N	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	N	1	3	1	1,1	1,4	1	1	1	1	1	1	1,5
- verplichte deeltijdse arbeid voor iedereen	1	N	3	N	3	1	1	1	1	1	1	1	1	N	1	1	1	1,3	1,6	1	1	1	3	1	1,5	1
- verplichte deeltijdse arbeid voor sommigen	1	N	4	2	1	4	1	4	5	1	4	1	4	N	1	5	2,6	2,4	1	3	4,5	4	3	2,8	1,8	
- vrijwillige deeltijdse arbeid voor iedereen	1	N	1	N	4	3	1	1	1	1	1	1	4	N	1	1	1,8	2,2	1	2	2	1	1	1,8	1,5	
- vrijwillige deeltijdse arbeid voor sommigen	1	N	3	3	1	3	1	1	1	1	4	3	4	N	1	5	2,3	1	3,67	4	3	3,5	3,5	1,7	1,5	
- vrijwillige arbeidsduurverkorting	1	N	3	N	1	2	1	1	1	N	N	5	1	N	1	5	-	-	1	3	3,5	3	N	2,3	1,3	
- verplichte arbeidsduurverkorting : 5 %	5	N	3	N	1	1	1	1	1	N	N	5	1	N	5	5	-	-	3,67	3	3	3	N	2,3	4	
- verplichte arbeidsduurverkorting : 10 %	3	N	5	N	1	1	5	N	1	N	N	5	1	N	5	5	-	-	4,3	3	3	5	N	2,3	3	
- verplichte arbeidsduurverkorting : 15 %	2	N	2	5	5	4	2	4	4	5	N	5	4	4	5	5	4,1	4,6	3	5	4,5	2	5	4,4	3,8	
- glijdende werkuren	1	N	2	5	5	4	1	4	4	2	N	5	5	2	2	5	3,3	3,4	1,5	5	4,5	2	5	4	2,3	
- flexibele arbeidsduurregelingen	1	N	1	3	3	4	1	2	4	2	N	5	5	2	2	5	2,7	2,6	1,5	5	4,5	1	3	3,2	2,2	
- continue arbeid, weekend-werk, enz.																										

Tabel 8. Opinions over aspecten van het sociaal statuut voor wie huishoudelijke arbeid verricht

VRAGEN/ANTWOORDMOGELIJKHEDEN	INDIVIDUELE ORGANISATIES													IDEOLOGISCHE ZUILEN					TYPEN ORGANIS.							
	ABVV-Vr	ACV-Vr	Agalev	BGJG	CMBV	FVV	JS	KAV	KVLV	KWB	LCG	Lib.Vr.	PVV-J	SVV	SP-Vr.	Vr.en Mjt.	VU	TOTAAL	KRISTELIJK	SOCIALIST.	LIBERAAL	VLAAMS-NATIONAAL	AGALEV	Gezins-organisatie	Socio-cult. organisatie	Politiek-Syndicaal
In welke mate moeten volgende aspecten doorgevoerd worden?	3	N	4	5	N	4	3	5	5	1	5	1	3	N	3	1	4	3,4	3	3	3	4	4	5	3,7	2,8
- sociaal statuut	3	N	4	4	1	4	3	5	3	N	5	1	3	N	3	1	3	3,1	2,5	3	3	3,5	4	4,5	2,5	2,8
- ziekte en invaliditeit	3	N	4	4	1	4	3	1	5	N	5	1	3	N	3	1	3	2,9	2	3	3	3,5	4	4,5	2	2,8
- pensioenregeling	1	N	4	4	1	3	1	1	1	N	5	1	3	N	1	1	3	2,1	1	1	3	3	4	4,5	1	1,5
- verlofregeling	3	N	4	5	4	5	3	5	5	N	5	1	3	N	3	4	5	3,9	4,5	3	3	5	4	5	3,8	3,8
- recht op herscholing	1	N	1	4	1	1	1	1	1	N	2	1	3	N	1	1	3	1,5	1	1	2	2	1	3	1	1
- werklozenvergoeding																										

Tabel 9. Opinions over aspecten van het sociaal statuut voor wie aan thuisopvoeding doet

VRAGEN/ANTWOORDMOGELIJKHEDEN	INDIVIDUELE ORGANISATIES													IDEOLOGISCHE ZUILEN					TYPEN ORGANIS.									
	ABVV-Vr	ACV-Vr	Agalev	BGJG	CMBV	FVV	JS	KAV	KVLV	KWB	LCG	Lfb.Vr.	PVV-J	SVV	SP.-Vr.	Vr. en Mtj.	VU	TOTAAL	KRISTELIJK	SOCIALIST.	LIBERAAL	VLAAMS-NATIONAAL	AGALEV	Gezins-organisatie	Socio-cult. organisatie	Politiek-Syndicaal		
In welke mate moeten volgende aspecten doorgevoerd worden?																												
- sociaal statuut	3	N	4	4	1	4	3	4	5	1	5	3	3	1	3	1	4	3,1	2,4	2,5	3,67	4	4	4,5	2,8	2,8		
- ziekte en invaliditeit	3	N	4	4	1	4	3	5	1	N	5	3	3	1	3	1	4	3	2	2,5	3,67	4	4	4,5	2,2	2,8		
- pensioenregeling	3	N	4	4	1	4	3	1	5	N	5	3	3	1	3	1	4	3	2	2,5	3,67	4	4	4,5	2,2	2,8		
- verlofregeling	1	N	4	4	1	3	1	1	1	N	5	3	3	1	1	1	4	2,3	1	1	3,67	3,5	4	4,5	1,4	1,5		
- recht op herscholing	3	N	4	4	4	4	3	5	5	N	5	3	3	1	3	4	4	3,7	4,5	2,5	3,67	4	4	4,5	3,6	3,5		
- werklozenvergoeding	1	N	1	4	1	1	1	1	1	N	2	3	3	1	1	1	4	1,7	1	1	2,67	2,5	1	3	1,4	1		

Tabel 10. Opinions over maatregelen ter bevordering van de produktiviteit van de gezinsarbeid

VRAGEN/ANTWOORDMOGELIJKHEDEN	INDIVIDUELE ORGANISATIES													IDEOLOGISCHE ZUILEN					TYPEN ORGANIS.									
	ABVV-Vr	ACV-Vr	Agalev	BGJG	CMBV	FVV	JS	KAV	KVLV	KWB	LCG	Lfb.Vr.	PVV-J	SVV	SP.-Vr.	Vr. en Mtj.	VU	TOTAAL	KRISTELIJK	SOCIALIST.	LIBERAAL	VLAAMS-NATIONAAL	AGALEV	Gezins-organisatie	Socio-cult. organisatie	Politiek-Syndicaal		
Moeten volgende maatregelen getroffen worden? (Ja = 3 - neutraal = 2 - neen = 1)																												
- introductiecurcursussen voor nieuwe huishoudelijke apparaten en technieken	3	N	3	4	2	2	3	4	5	3	2	4	2	N	3	N	3	3,1	3,5	3	2,7	2,5	3	4	3,8	2,7		
- BTW-verlaging voor nieuwe huishoudelijke apparaten en technieken	2	N	2	4	2	2	3	2	2	3	2	4	2	3	3	3	3	2,6	2,4	2,8	2,7	2,5	2	4	2,6	2,5		
- fiscale aftrekbaarheid van nieuwe huishoudelijke apparaten en technieken	1	N	2	4	2	2	1	2	2	N	2	4	2	N	1	3	4	2,3	2,3	1	2,7	3	2	4	2,5	1,8		

Tabel 11. Opinions over maatregelen m.b.t. huishoudelijk personeel ten behoeve van de gezinnen

VRAGEN/ANTWOORDMOGELIJKHEDEN	INDIVIDUELE ORGANISATIES														IDEOLOGISCHE ZUILEN					TYPEN ORGANIS.								
	ABVV-Vr	ACV-Vr	Agalev	BGJC	CMBV	FVV	JS	KAV	KVLV	KMB	LCG	Lb.Vr.	PVV-J	SVV	SP.-Vr.	Vr. en M.J.	VU	TOTAAL	KRISTELIJK	SOCIALIST.	LIBERAAL	VLAAMS-NATIONAAL	AGALEV	Gezins-organisatie	Socio-cult. organisatie	Politiek-Syndicaal		
In welke mate moeten volgende maatregelen getroffen worden?																												
- daling van belasting op huishoud-personeel	1	N	5	3	5	4	1	2	1	2	2	4	3	N	1	1	5	2,7	2,2	1	3	4,5	5	2,5	3	1,8		
- kost huishoud-personeel aftrekbaar maken	1	N	3	3	5	4	1	2	5	2	2	4	3	N	1	4	5	3	3,6	1	3	4,5	3	2,5	4	2,5		
- tussenkomst in sociale bijdrage	1	N	5	3	1	4	1	2	3	2	2	4	4	N	1	1	5	2,6	1,8	1	3,3	4,5	5	2,5	2,5	1,8		
- gratis (goedkope) huishoudhulp via de gemeente, O.C.M.W., enz.	3	N	4	3	1	4	3	2	1	4	5	2	3	N	3	4	1	1,9	2,4	3	3,3	2,5	4	4	1,5	3,5		

Tabel 12. Opinions over ouderschapsverlof (OV)

VRAGEN/ANTWOORDMOGELIJKHEDEN	INDIVIDUELE ORGANISATIES														IDEOLOGISCHE ZUILEN					TYPEN ORGANIS.								
	ABVV-Vr	ACV-Vr	Agalev	BGJC	CMBV	FVV	JS	KAV	KVLV	KMB	LCG	Lb.Vr.	PVV-J	SVV	SP.-Vr.	Vr. en M.J.	VU	TOTAAL	KRISTELIJK	SOCIALIST.	LIBERAAL	VLAAMS-NATIONAAL	AGALEV	Gezins-organisatie	Socio-cult. organisatie	Politiek-Syndicaal		
In welke mate moeten de volgende maatregelen getroffen worden?																												
- onbetaald, verplicht op te nemen OV	1	N	1	N	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	N	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
- onbetaald, vrijwillig op te nemen OV	3	N	3	5	4	4	3	4	5	1	5	5	3	3	N	5	3,9	3,5	3	5	4,5	3	5	4,2	3,3			
- betaald, verplicht op te nemen OV	1	N	1	N	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	N	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
- betaald, vrijwillig op te nemen OV	4	5	5	5	4	4	4	4	1	5	1	1	3	3	4	N	3	3,6	3,8	3,8	1,7	3,5	5	3	2,6	4,3		

Tabel 13. Opinions over enkele gemeenschapsvoorzieningen

VRAGEN/ANTWOORDMOGELIJKHEDEN	INDIVIDUELE ORGANISATIES													IDEOLOGISCHE ZUILEN					TYPEN ORGANIS.							
	ABVV-Vr	ACV-Vr	Agalev	BGJG	CMBV	FVV	JS	KAV	KVLV	KWB	LCG	Lib.-Vr.	PVV-J	SVV	SP.-Vr.	Vr. en Mij.	VU	TOTAAL	KRISTELIJK	SOCIALIST.	LIBERAAL	VLAAMS-NATIONAAL	AGALEV	Gezins-organisatie	Socio-cult. organisatie	Politiek-Syndicaal
Is men voorstander van volgende maatregelen? (ja = 3 - neutraal = 2 - neen = 1) - meer en betere kindercrèches - meer voor- en naschoolse opvangmogelijkheden - meer en betere opgeleide onthaalmoeders - meer gezins- en familiehelpsters	5	5	2	3	3	5	2	1	2	5	4	3	5	5	5	2	3,6	3	5	4	3,5	2	4	3	5	5
	5	5	3	5	5	5	4	2	4	5	5	3	5	5	5	4,5	4,2	5	4,3	5	3	5	4,2	5	5	
	2	5	2	5	5	2	2	4	4	5	5	3	3	3	3	3,7	3,8	2,5	4,3	5	2	5	3,8	3,6	4,6	
	4	5	4	5	4	5	4	2	4	5	4	3	5	5	4	4,2	3,8	4,5	4	4,5	4	5	3,8	4,6	4,6	

Tabel 14. Opinions over de organisatie van thuiswerkende ouders en maatschappelijke aandacht voor hun problemen

VRAGEN/ANTWOORDMOGELIJKHEDEN	INDIVIDUELE ORGANISATIES													IDEOLOGISCHE ZUILEN					TYPEN ORGANIS.						
	ABVV-Vr	ACV-Vr	Agalev	BGJG	CMBV	FVV	JS	KAV	KVLV	KWB	LCG	Lib.-Vr.	PVV-J	SVV	SP.-Vr.	Vr. en Mij.	VU	TOTAAL	KRISTELIJK	SOCIALIST.	LIBERAAL	VLAAMS-NATIONAAL	AGALEV	Gezins-organisatie	Socio-cult. organisatie
In welke mate is men er mee akkoord dat - thuiswerkende ouders zich beter moeten organiseren - thuiswerkende ouders voor meer erkenning van hun werk moeten opkomen - uitwerkende vrouwen meer voor erkenning van gezinsarbeid moeten opkomen - thuiswerkende mannen meer voor erkenning van hun werk moeten opkomen - vakbonden meer aandacht moeten hebben voor problemen rond gezinsarbeid - politieke partijen meer aandacht moeten hebben voor problemen rond gezinsarbeid	1	N	4	3	2	4	1	N	3	3	4	2	3	1	1	1	2,3	1	3	2,2	4	3,5	2	1,8	1,8
	1	N	4	3	2	4	1	N	3	4	5	2	3	1	1	3	2,5	2,5	1	2	3,5	4	4	2	1,8
	1	N	4	3	2	3	1	N	4	4	4	4	3	3	1	3	2,9	2,8	2	3,7	3	4	3,5	3,2	2
	1	N	4	3	2	4	1	N	4	4	4	4	3	3	1	3	2,9	2,8	2	3,7	3,5	4	3,5	3,2	2,3
	3	5	2	5	2	4	3	N	5	4	4	4	3	2	2	1	4	3,3	3,4	2,5	4	2	4,5	3,2	3
	3	N	5	5	2	4	3	N	5	4	5	4	3	2	2	1	5	3,5	3,3	2,5	4,3	4,5	5	3,2	2,5

HOOFDSTUK 2. ANTWOORDEN PER AFZONDERLIJKE ORGANISATIE

In dit hoofdstuk wordt eerst per onderwerp (dit kan slaan op één of op meerdere vragen of op een gedeelte van een vraag) een overzicht gebracht van de antwoorden van de 17 organisaties. Nadien volgt per vereniging een globaal synthese-beeld. De bedoeling hier is dat de hoofdbekommernissen van elke vereniging duidelijk worden aangegeven, rekening houdend met het geheel van hun antwoorden en met de schriftelijke commentaren en de verklarende documenten die werden meegestuurd.

Voor een dergelijke aanpak werd gekozen om de lezer en de gebruikers van dit document toe te laten een eigen oordeel te vormen over de zienswijze van elke organisatie. Naar de organisaties toe betekent deze aanpak dat de eigenheid en (relatieve) onafhankelijkheid gerespecteerd wordt.

2.1. Antwoorden per thema .

Deze sectie behandelt de opinies over:

- 2.1.1. Gezinsarbeid en emancipatie
- 2.1.2. De concepten 'arbeid', 'beroepsarbeid', 'gezinsarbeid', 'opvoeding', 'vrijwilligerswerk', 'huishoudelijke arbeid', 'studie', 'vrije tijd' en 'betaalde arbeid'
- 2.1.3. De rolverdeling in het gezin tussen man en vrouw
- 2.1.4. De opvoeding van de kinderen
- 2.1.5. De betaling van gezinsarbeid
- 2.1.6. Belastingen en sociale zekerheid inzake gezinsarbeid
- 2.1.7. Aspecten van buitenshuisarbeid: deeltijd-arbeid, arbeidsduurverkorting (A.D.V.) en arbeidsorganisatie
- 2.1.8. Het sociaal statuut van wie gezinsarbeid verricht
- 2.1.9. De produktiviteit en organisatie van de huishoudelijke arbeid
- 2.1.10. Ouderschapsverlof, kinderbijslag, gemeenschapsvoorzieningen
- 2.1.11. De erkenning en belangenverdediging van de thuiswerkende ouder

2.1.1. Gezinsarbeid en emancipatie

De vraag werd als volgt geformuleerd: "Kunt U aangeven wat voor uw organisatie de inhoud is van het begrip emancipatie in de context van het thema gezinsarbeid?"

De **A.C.V.-studiedienst** en **Liberale Vrouwen** hebben op deze vraag geen antwoord gegeven.

B.G.J.G., **C.M.B.V.**, **K.V.L.V.** en **P.V.V.-jongeren** beklemtonen dat er van buiten uit geen norm inzake rolverdeling tussen man en vrouw moet vooropgesteld worden, noch expliciet noch impliciet. Voor hen is het uitgangspunt de vrije keuze binnen het gezin waarbij man en vrouw gezamenlijk beslissen wie in welke gezinsfase welke taken op zich neemt. De keuze van de partner moet door de maatschappij erkend en gewaardeerd worden.

A.B.V.V.-vrouwen, **F.V.V.**, **Jongsocialisten**, **K.A.V.**, **K.W.B.** en **Vrouw en Maatschappij** beklemtonen de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid en de noodzaak tot evenredige taakverdeling tussen de partners. Dit moet zowel voor de betaalde als voor de niet-betaalde arbeid gerealiseerd worden. De **K.A.V.** beklemtoont sterk dat de zelfverwerkelijking van de beide partners sociaal engagement buitenshuis impliceert. Evenwel moet rekening gehouden worden met de fasen in de gezinsvorming.

S.P.-vrouwen en **S.V.V.** spreken over de gelijkberechtiging ten opzichte van de arbeid in de meer gestructureerde arbeidsorganisaties. Zij pleiten voor het recht op organisatie en integratie van de gezinsarbeid(st)ers in de vakbeweging en de beslissingscentra.

De **B.G.J.G.** beklemtoont bovendien dat gezinnen de kans moeten krijgen om zelf voor hun kinderen te zorgen zonder dat oriëntatie op het beroepsleven of een andere buitenshuis activiteit wordt onmogelijk gemaakt. Dit impliceert beleidsmaatregelen die

rekening houden met de gezinsstructuur en de taakverdeling tussen de partners. Dit vereist eveneens de erkenning van de huishoudelijke en opvoedkundige taken in het gezin. De Bond pleit voor het invoeren van een sociaal statuut voor iedere ouder waarbij 'erkenning niet noodzakelijk betaling moet inhouden'.

De V.U. stelt dat het recht op een inkomen voor iedereen geldt, dus ook voor wie gezinsarbeid verricht.

Agalev ziet gezinsarbeid als kleinschalige arbeid in zelfbeheer en precies daarom zo zinvol en waardevol. Emancipatie in deze context betekent dan de algemene herwaardering voor deze arbeid die door de leden van het gezin ten behoeve van het gezin wordt uitgevoerd.

Samenvattend kan gesteld worden dat de verenigingen vertrekken vanuit één of meerdere van volgende probleemformuleringen:

1. de vrije keuze voor het gezin, om zelf te bepalen wie wat en hoe doet in het gezin;
2. de noodzaak het werk in gezinsverband thuis te herwaarderen als zinvol en maatschappelijk nuttig;
3. de gezamenlijke verantwoordelijkheid van man en vrouw om de taken thuis en buitenshuis zodanig te (her)schikken dat beiden aan elk aspect van een geëngageerd leven in zelfverwerkelijking toekomen (gezin - maatschappelijke arbeid - sociaal leven).

2.1.2. Opinies over de concepten 'arbeid', 'beroepsarbeid', 'gezinsarbeid', 'opvoeding', 'vrijwilligerswerk', 'huishoudelijke arbeid', 'studie', 'vrije tijd' en 'betaalde arbeid'

2.1.2.1. Beroepsarbeid

A.B.V.V.-vrouwen, Agalev, B.G.J.G., F.V.V., Jongsocialisten,

K.A.V., **K.V.L.V.**, **P.V.V.-jongeren**, **Vrouw en Maatschappij** en **V.U.**, definiëren beroepsarbeid enkel en alleen als de arbeid die een inkomen opbrengt. Zij verwijzen daarbij niet naar een inhoudelijk criterium.

Het **C.M.B.V.** omschrijft arbeid als de arbeid die normaal verricht wordt om in het eigen levensonderhoud te voorzien. De **K.A.V.** voegt eraan toe dat beroepsarbeid een kans biedt tot integratie in de maatschappij.

Volgens de **K.W.B.** gebeurt de beroepsarbeid binnen de strikte bepalingen van een arbeidsovereenkomst.

S.V.V. en **S.P.-vrouwen** hanteren een sterk sociologische definitie: "Beroepsarbeid is een middel om opleiding, vaardigheid, en interesse van het individu toe te passen en dienstig te stellen aan de ontwikkeling van de samenleving. Het is een middel tot zelfrealisatie, contact en solidariteit. Verder is het ook een element van ontvoogding en zelfstandigheid. De arbeid biedt een inkomen, wat staat voor levensonderhoud. Het is een recht (een plicht?) voor elk individu".

2.1.2.2. Opvoeding in gezinsverband

De meeste organisaties leggen er de nadruk op dat het hier de opvoeding betreft die de ouders thuis aan hun kinderen geven.

Agalev en **P.V.V.-jongeren** beklemtonen dat het wederzijds contact tussen ouders en kinderen ook een vormende waarde heeft (kan hebben) voor de ouders zelf.

De **Jongsocialisten** zien dit concept als een restcategorie, nl. dit deel van de opvoeding dat niet door gemeenschapsinitiatief en gemeenschapsvoorzieningen kan opgevangen en gedaan worden.

Het **S.V.V.** en de **S.P.-vrouwen** beklemtonen de collectieve verantwoordelijkheid van de ganse samenleving en stellen dat vrij vlug

de basis van de opvoeding moet verbreed worden tot een ruimere kring van mensen (familie, wijk, dorp, enz.).

Op deze vraag werd geen antwoord gegeven door A.C.V.-vrouwendienst, Liberale Vrouwen, Vrouw en Maatschappij.

2.1.2.3. Vrijwilligerswerk

Hier kwam geen antwoord vanwege A.C.V.-vrouwendienst, B.G.J.G. en Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid.

De organisaties die op deze vraag wel een antwoord gaven, leggen de nadruk erop dat het concept vrijwilligerswerk één of meerdere van de volgende dimensies omvat:

- geen inkomen opbrengen: (A.B.V.V.-vrouwen, Agalev, C.M.B.V., F.V.V., Jongsocialisten, K.A.V., K.V.L.V., K.W.B., Liberale Vrouwen, S.P.-vrouwen, S.V.V., Vrouw en Maatschappij en V.U.).
- op vrijwillige basis: Jongsocialisten, K.A.V., S.P.-vrouwen, S.V.V.
- in een min of meer organisatorisch kader: K.A.V., K.V.L.V., S.P.vrouwen, S.V.V.
- maatschappelijk relevant: F.V.V., K.A.V., K.V.L.V., K.W.B., S.P.-vrouwen, S.V.V., Vrouw en Maatschappij.

2.1.2.4. Huishoudelijke arbeid

Zij het dat in de woordkeuze enige verscheidenheid optreedt, toch is het voor alle organisaties duidelijk dat hier alle taken bedoeld worden die noodzakelijk zijn om een huishouden draaiende te houden en te voorzien in de infrastructuur van wonen, kleding, voeding, hygiëne, slaap, ontspanning, communicatie, vorming voor alle leden van het huishouden.

2.1.2.5. Studie

Sommigen leggen uit wat onder de term studie dient begrepen te

worden. Voorbeelden: geestelijke kennis en theoretische kennis verruimen intellectueel werk gericht op de ontwikkeling van de persoonlijkheid, de kennisverwerving, de permanente vorming.

Anderen duiden aan hoe die kennis verworven wordt:

- via lektuur, discussie, concrete ervaring en zelfstudie;
- via school en opleidingscentra;
- via vormingsactiviteiten en overdracht van informatie via radio, T.V., groepsbijeenkomsten in verenigingsverband, enz.

2.1.2.6. Vrije tijd

Vrije tijd wordt meestal als een restcategorie aangeduid waarbij geaccentueerd wordt dat de invulling vrij is.

Toch kunnen enkele verschillen aangeduid worden als de **omvang** van die restcategorie ter sprake komt. Voor de meeste organisaties omvat vrije tijd al de activiteiten die men doet - individueel of in groep - in het kader van de ontspanning, de voortdurende vorming, sociaal engagement, sport, enz. **Agalev** geeft aan dat ook de noodzakelijke gezinsarbeid tot de sfeer van de vrije tijd behoort. **A.B.V.V.-vrouwen, C.M.B.V., F.V.V., Jong-socialisten, P.V.V.-jongeren, S.V.V., Vrouw en Maatschappij** rekenen gezinsarbeid niet tot de sfeer van de vrije tijd. **B.G.J.G., F.V.V., Jongsocialisten, K.A.V., K.V.L.V., K.W.B., S.P.-vrouwen, S.V.V., V.U.** leggen de nadruk op het feit dat het die tijd is waarover men vrij en zelf beschikt.

Op deze vraag kwam geen antwoord van **A.C.V.-vrouwendienst, Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid en Liberale Vrouwen.**

2.1.2.7. Gezinsarbeid

Samenvattend komen de antwoorden hierop neer dat gezinsarbeid begrepen wordt als:

- de onbetaalde arbeid in het huishouden (**A.B.V.V.-vrouwen, K.V.L.V.**);

- de taken in het gezin ten behoeve van het gezin waarbij zowel het huishoudelijk werk als de opvoeding van kinderen of de verzorging van ouderen dient begrepen te worden (C.M.B.V., F.V.V., Agalev, Vrouw en Maatschappij, K.A.V., B.G.J.G., K.W.B.);
- alle arbeid die bijdraagt tot het beter en ordelijker laten functioneren van het gezin (P.V.V.-jongeren).

S.P.-vrouwen en S.V.V. vatten gezinsarbeid op als de thuisarbeid die in loonverband of als stukwerk thuis geschiedt. Dit kan erop wijzen dat de term arbeid hier uitsluitend geassocieerd wordt met het verrichten van arbeid waarvoor een inkomen uitgekeerd wordt.

Hier geen antwoord door: A.C.V.-vrouwendienst, Jongsocialisten, Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, Liberale Vrouwen.

2.1.2.8. Het concept "arbeid"

Het concept arbeid is aan herziening toe, zo wordt langs vele kanten betoogd. Het leek ons daarom ook nuttig na te gaan welke invulling de organisaties aan dit begrip geven. We vroegen hen aan te geven wat onder dit concept op dit ogenblik gangbaar begrepen wordt en wat zij voor de toekomst in het concept arbeid zouden willen begrepen zien.

(1) Het gangbare concept arbeid (Tabel 1a)

De 17 organisaties gaan er unaniem mee akkoord om aan te geven dat op dit ogenblik beroepsarbeid de kern uitmaakt van het concept arbeid. Activiteiten als slapen, rusten en ontspanning worden door geen enkele organisatie als arbeid weerhouden. Het verrichten van huishoudelijke arbeid, opvoedingsarbeid, studie en vrijwilligerswerk wordt - althans volgens de mening van de ondervraagde verenigingen - niet tot het begrip arbeid gerekend. Toch zijn er hier reeds enkele uitzonderingen op deze te algemene regel:

- Het **C.M.B.V.** rekent de huishoudelijke arbeid van de vrouw wel bij het concept arbeid;
- **Agalev** en **K.W.B.** rekenen er het vrijwilligerswerk bij;
- **V.U.** rekent zowel het vrijwilligerswerk als de huishoudelijke arbeid tot het gangbaar begrip arbeid;
- Het **Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid** rekent naast huishoudelijke arbeid ook de opvoedingsarbeid die in gezinsverband wordt uitgeoefend tot arbeid.

Een minderheid denkt dus dat reeds op dit moment ook de gezinsarbeid en het vrijwilligerswerk vervat liggen in de idee arbeid. Hierop aansluitend volgt dan de vraag hoe het begrip arbeid in de toekomst best kan (zal) evolueren.

(2) Het concept arbeid voor de toekomst (Tabel 1b)

Geen enkele organisatie ziet in hoe activiteiten als slapen en rusten als arbeid zouden kunnen omschreven worden.

Zeven organisaties houden vast aan de klassieke en meest gangbare definitie van arbeid als betaalde beroepsarbeid. Dit is het standpunt van de **A.B.V.V.-vrouwen**, **A.C.V.-vrouwen**, **Jongsocialisten**, **Liberaal Vrouwen**, **S.P.-vrouwen**, **S.V.V.** en **Vrouw en Maatschappij**. De **Jongsocialisten** en de **S.P.-vrouwen** kunnen onder bepaalde omstandigheden ook de studie-activiteit als arbeid erkennen.

De meerderheid van de ondervraagde organisaties meent dat het concept arbeid aan herziening en herinvulling toe is:

P.V.V.-jongeren vinden dat huishoudelijke arbeid in het concept arbeid moet geïntegreerd worden.

Agalev, **B.G.J.G.**, **C.M.B.V.**, **F.V.V.**, **K.A.V.**, **K.V.L.V.**, **K.W.B.**, **Liberaal Centrum**, **V.U.** vinden dat huishoudelijke arbeid en opvoedingsarbeid in gezinsverband tot het nieuwe concept arbeid moet behoren.

B.G.J.G., **C.M.B.V.**, **F.V.V.**, **P.V.V.-jongeren**, **V.U.** rekenen ook studiewerk tot volwaardige arbeid.

Agalev, **B.G.J.G.**, **C.M.B.V.**, **F.V.V.**, **K.A.V.**, **K.V.L.V.**, **V.U.** zien ook vrijwilligerswerk als arbeid.

Natuurlijk blijft de vraag open of de organisaties die ervoor pleiten dat het concept arbeid uitgebreid wordt hieronder verstaan dat ook voor de nieuwe vormen van arbeid een betaling moet voorzien worden. De vraag is dan of ook het concept "betaalde arbeid" als zodanig aan uitbreiding toe is.

2.1.2.9. Het concept betaalde arbeid

Betaalde arbeid is in feite een synoniem voor beroepsarbeid. Dat is trouwens de reden waarom sommige organisaties de niet-betaalde activiteiten als huishoudelijke arbeid en gezinsopvoedingsarbeid niet tot het concept arbeid rekenen, zonder daarbij te willen ontkennen dat dit belangrijk werk is.

We vroegen aan de organisaties of zij voorstander zijn om huishoudelijke arbeid en opvoedingsarbeid als beroepsarbeid te omschrijven en te erkennen.

C.M.B.V., F.V.V., K.A.V., K.V.L.V., K.W.B. en P.V.V.-jongeren zien huishoudelijke en opvoedingsarbeid wel in het nieuwe concept arbeid te integreren, maar denken daarbij niet dat deze activiteiten als beroepsarbeid moeten beschouwd worden.

Agalev, B.G.J.G., Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, V.U., zien deze activiteiten wel als arbeid en beroepsarbeid maar daarom nog niet als volwaardig te betalen arbeid.

2.1.3. Opinies over de rolverdeling in het gezin tussen man en vrouw

Zowel met betrekking tot de huishoudelijke arbeid als met betrekking tot de opvoeding werden drie vragen geformuleerd:

- 1. Welke is op dit ogenblik volgens uw organisatie de taakverdeling tussen man, vrouw en kinderen? De bedoeling van deze vraag is na te gaan of de beeldvorming onderling tussen de organisaties verschilt.

- 2. Welke norm propageert uw vereniging ten aanzien van die taakverdeling? Het vooropstellen van een bepaalde norm als na te streven ideaal-typische verdeling, sluit niet uit dat erkend wordt dat uitzonderingen zullen blijven voorkomen en best verdedigbaar zijn.
- 3. Mag en/of moet de wetgever rechtstreeks of onrechtstreeks een bepaalde taakverdeling stimuleren of zelfs verplichtend opleggen?

2.1.3.1. Huishoudelijke arbeid (Tabel 2)

(1) Huidige toestand

Zes organisaties (**A.C.V.-vrouwen**, **B.G.J.G.**, **K.A.V.**, **K.W.B.**, **Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid**, **V.U.**) spreken zich niet met een cijfer uit over hoe de taakverdeling er op dit ogenblik bij de gezinnen uitziet. De organisaties die wel een cijfer aangeven, schatten of zijn de mening toegedaan dat het aandeel van de vrouw schommelt tussen maximum 85 % en minimum 35 %. Minimum en maximum zijn duidelijk ook functie van het aandeel dat men aan de kinderen toeschrijft.

(2) Norm

B.G.J.G., **C.M.B.V.**, **K.A.V.** en **K.W.B.** willen geen norm vooropstellen, omdat volgens hen, dit een aangelegenheid is die autonoom binnen het gezin moet kunnen beslist worden. Alle overige organisaties stellen hier gelijke taakverdeling tussen man en vrouw voorop. Meestal wordt ook aan de kinderen een taak voorbehouden. Het aandeel voor de kinderen wordt bepaald op 10 % door **A.B.V.V.-vrouwen**, op 20 % door **Agalev**, **F.V.V.**, **Jongsocialisten**, **Liberaal Vrouwen**, **K.V.L.V.**, **S.P.-vrouwen**, **S.V.V.**, **P.V.V.-J** en **Vrouw en Maatschappij** en op 30 % door **P.V.V.-jongeren**.

(3) Rol van de overheid

Op de vraag of de overheid een rol te spelen heeft in het be-

reiken van de als norm vooropgestelde verdeling tussen de leden van een huishouden bij het verrichten van de huishoudelijke en opvoedingstaken, ziet alleen **Vrouw en Maatschappij** rechtstreeks wetgevend werk weggelegd voor de overheid. De andere organisaties zien de taak van de overheid vooral op het domein van de informatieverstrekking.

Uit antwoorden blijkt een sterke terughoudendheid inzake een te rechtstreekse inmenging van de overheid in het gezinsleven. Dit belet niet dat sommige organisaties ermee akkoord gaan om via fiscale wetgeving, via de sociale zekerheid of via allerlei vormen van arbeidsorganisatie (arbeidsduurverkorting, flexibele werktijden) te komen tot een meer gelijkwaardige verdeling tussen man en vrouw inzake huishoudelijke werk.

Zijn voorstander van fiscale maatregelen: **Agalev, Liberaal Centrum voor Gezinsarbeid, K.A.V., K.V.L.V., P.V.V.-jongeren, Vrouw en Maatschappij, V.U..**

Zijn voorstanders van maatregelen in de sociale zekerheid: **B.G.J.G., Liberaal Centrum voor Gezinsleven, P.V.V.-jongeren, Vrouw en Maatschappij, V.U.**

Zijn voorstanders voor arbeidsduurverkorting: **A.B.V.V.-vrouwen, A.C.V.-Vrouwendienst, Agalev, J.S., K.A.V., K.V.L.V., S.P.-vrouwen, S.V.V., Vrouw en Maatschappij.**

2.1.3.2. De opvoeding van de kinderen

(1) Huidige toestand

Omdat het opvoedingswerk sterk leeftijdsspecifiek is, werd de vraag voor de verschillende leeftijdsgroepen hernomen. Het aandeel dat de man opneemt in het opvoedings- en verzorgingswerk is nog steeds erg bepaald door de leeftijd van de kinderen.

- Wat het - 3 jarig kind betreft:

- ° **A.C.V.-vrouwen, C.M.B.V., K.A.V., S.V.V., Vrouw en Maatschappij** spreken zich niet uit.
- ° De man werkt volgens **Agalev** voor 10 % mee. De meeste organisaties houden het bij 20 %. De **B.G.J.G.** raamt de huidige bijdrage van de man reeds op 40 %.

- Wat de 4-7 jarigen betreft:
  - ° De meeste organisaties stellen 25 % voorop.
  - ° De B.G.J.G. en de P.V.V.-jongeren komen op 55 % uit voor de bijdrage van de man.
  - ° **Agalev** stelt dat de bijdrage van de man rond de 20 % schommelt.
- Wat de 8-12 jarigen aangaat:
  - ° De meeste organisaties zien het aandeel van de man ook hier in de buurt van de 25 %.
  - ° **Agalev, B.G.J.G., K.V.L.V., P.V.V.-jongeren, P.V.V.-vrouwen, V.U.** stellen 30 tot 40 % voorop.
- Wat de 13-15 jarigen aangaat:
  - ° Hier ligt het minimum aandeel van de man op 30 %, het maximum op 50 %.
- De 16-18 jarigen:
  - ° Op de **A.B.V.V.-vrouwen** na, stellen alle organisaties dat de man 40 tot 50 % van de opvoedingsarbeid voor zijn rekening neemt.

(2) Norm

Hier wordt geen antwoord gegeven door **A.C.V.-vrouwen, C.M.B.V., K.A.V., K.W.B., S.V.V., V.U.** Bijna alle overige organisaties stellen hier voor elke leeftijdsgroep een 50 % egalitaire verhouding voor.

Agalev vindt dat in periode 0 tot 3 jaar voor de moeder toch de grootste taak dient voorbehouden te worden. Ook de **B.G.J.G.** en het **Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid** vinden dat het zeer jonge kind d.w.z. van 0 tot 3 jaar in grotere mate aan de zorgen van de moeder moet toevertrouwd worden.

De meeste organisaties pleiten ervoor dat deze meer egalitaire taakverdeling structureel wordt mogelijk gemaakt en in de feiten wordt gestimuleerd.

(3) Rol van de overheid (Tabel 5)

De organisaties houden er erg verschillende opinies op na met betrekking tot de rol die de overheid moet spelen om tot de vooropgestelde rolverdeling bij de opvoeding van de kinderen thuis te komen.

Alle organisaties verklaren zich akkoord over het beginsel dat er stimulansen moeten uitgaan van gerichte vorming en informatie. Effectieve propaganda door de overheid wordt afgewezen door P.V.V.-J., P.V.V.-vrouwen, K.V.L.V., C.M.B.V., Vrouw en Maatschappij, A.B.V.V.-vrouwen, Jongsocialisten en K.W.B.

Fiskale stimuli om tot een bepaalde taakverdeling te komen worden verworpen door: P.V.V.-vrouwen, Agalev, K.V.L.V., F.V.V., C.M.B.V., S.P.-vrouwen, A.B.V.V.-vrouwen, S.V.V.-vrouwen en Jongsocialisten. De overige organisaties aanvaardden op dit vlak initiatieven.

Stimulansen vanuit de sociale zekerheidswetgeving worden niet aanvaard door een minderheid, nl. C.M.B.V., S.P.-vrouwen, A.B.V.V.-vrouwen, Jongsocialisten. Daartegenover staat een zeer grote eensgezindheid als het gaat over maatregelen op het vlak van de arbeidsorganisatie. Toch nemen P.V.V.-vrouwen, V.U., C.M.B.V. en S.V.V. hier eerder een afwachtende houding aan. Juridische normen op dwingende wijze decreteren stuit op weerstand bij Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, Agalev, K.V.L.V., V.U. en C.M.B.V.; F.V.V., A.C.V.-vrouwen, B.G.J.G., K.A.V. en Vrouw en Maatschappij zijn daar voorstander voor. De overige organisaties hebben met een weet niet geantwoord (P.V.V.-J., P.V.V.-Vr., S.P.-Vr., A.B.V.V.-Vr., Jongsocialisten).

2.1.4. Opinies over de opvoeding van de kinderen (Tabel 3)

2.1.4.2. Wie voedt op?

Een eerste vraag luidde: "In welke mate is uw organisatie van mening dat de opvoeding van de kinderen in de leeftijdsperiode 0

tot en met 3 jaar het best gebeurt door: a) hoofdzakelijk de vader; b) hoofdzakelijk de moeder; c) zowel door vader als door moeder; d) door meer dan 2 personen indien ze maar professioneel een goede opvoeding garanderen; e) door steeds eenzelfde persoon met voldoende opvoedkundige talenten.

Geen enkele organisatie denkt dat het goed zou zijn moest de man exclusief dienen in te staan voor de opvoeding van het kleine kind van 0 tot 3 jaar. De meeste organisaties gaan er van uit dat man en vrouw samen dienen in te staan voor de opvoeding van de kinderen, welke ook hun leeftijd is. V.U. en Agalev stellen dat hoofdzakelijk de moeder bij het kind hoort. De B.G.J.G. en de K.A.V. spreken zich hier niet duidelijk uit.

Agalev, B.G.J.G., K.V.L.V., het Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid en V.U. zijn er niet of minder voor te vinden dat het kleine kind ook nog door andere personen dan de ouders opgevoed worden.

2.1.4.2. Waar opvoeden?

Dit onderwerp gaf zeer verschillende antwoorden bij de onder-vraagde verenigingen.

- Agalev en V.U. vinden de thuisopvoeding primordiaal en staan eerder afwijzend tegenover zowel private als publieke crèches en ook tegenover onthaalmoeders. Ofschoon zij het systeem van de onthaalmoeders min of meer accepteert, neemt ook de B.G.J.G. een standpunt in ten voordele van de bijna exclusieve thuisopvoeding, (althans voor wat het kind van 0 tot 3 jaar betreft). Ook de P.V.V.-jongeren beklemtonen de thuisopvoeding.
- Het Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid ziet voordelen in elk systeem. De Liberale Vrouwen verwerpen alleen de publieke crèche. Zo ook de K.W.B.
- K.V.L.V. en F.V.V. erkennen naast de waarde van de opvoeding thuis ook het systeem van de onthaalmoeder.
- Vrouw en Maatschappij enigszins, maar vooral de A.B.V.V.vrouwen, Jongsocialisten en S.P.-vrouwen beklemtonen de waarde van

de publieke crèche.

- Opmerkelijk is het feit dat het **S.V.V.** hier op elke dimensie van de vraag met een matig akkoord antwoordt, zonder dus te kiezen voor een welbepaalde formule.
- Het **C.M.B.V.** antwoordt dat vooral moet rekening gehouden worden met leefomstandigheden en de persoonlijkheid van het op te voeden kind.

De vraag naar de plaats van de opvoeding werd nog in een andere vorm verder in de vragenlijst gesteld.

- Op de vraag of de opvoedingsarbeid van de thuissector naar de buitenshuissector dient overgeheveld te worden antwoorden bijna alle verenigingen met een neen. De **S.P.** en het **S.V.V.** antwoorden hier met een voorzichtig ja en voegen eraan toe "voor wie dat zo wilt". De andere voorstanders zijn **A.B.V.V.-vrouwen**, **A.C.V.-vrouwen**, **Jongsocialisten** en **Vrouw en Maatschappij**.
- Op de omgekeerde vraagstelling nl. of de thuissector voor opvoeding moet versterkt worden antwoorden **Agalev**, **C.M.B.V.**, **F.V.V.**, **P.V.V.-J.**, **V.U.** en **Liberaal Vrouwen** volmondig ja evenals de **K.W.B.**; **A.B.V.V.-vrouwen**, **A.C.V.-vrouwen**, **Jongsocialisten**, **S.V.V.** en **S.P.-vrouwen** verzetten zich niet tegen gezinsopvoeding maar vinden wel dat deze geen extra-stimulering nodig heeft op dit ogenblik. De **K.A.V.** en de werkgroep **Vrouw en Maatschappij** spreken zich op dit punt niet uit.

2.1.5. Opinies over de betaling van gezinsarbeid (Tabel 4)

Aan de organisaties werden een reeks mogelijkheden voorgesteld waarbij het de bedoeling was na te gaan hoe die organisaties staan tegenover de verschillende mogelijkheden van rechtstreekse betaling aan wie huishoudelijke arbeid of opvoedingsarbeid in gezinsverband doet.

2.1.5.1. Thuisopvoeding

A.C.V.-vrouwen en de **Werkgroep Vrouw en Maatschappij** hebben op deze vragen niet geantwoord.

- De meeste organisaties voelen er niet veel voor dat deze betaling zou geregeld worden tussen de betrokken partners onderling via een clause in het huwelijkscontract of een samenlevingsafpraak. Als deze overeenkomst vrijwillig tussen partners wordt aangegaan zeggen **A.B.V.V.-vrouwen**, **Liberale Vrouwen**, **P.V.V.-J.**, **S.P.vrouwen** niet direct neen noch ja.
- Volwaardige betaling in de vorm van een salaris (huishoudloon betaald door de gemeenschap met belastingsgelden) krijgt slechts aandacht van **Agalev**.
- Betaling via een systeem van het zogenaamde basisloon voor iedereen draagt de goedkeuring van **Agalev**, **B.G.J.G.**, **F.V.V.**, **K.W.B.** en **V.U.**
- Betaling via het belastingsysteem (gezinscoëfficiënt, splitting, belastingkrediet), draagt de goedkeuring van **B.G.J.G.**, **K.A.V.**, **K.V.L.V.**, **K.W.B.**, **Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid** en **V.U.**
- Betaling via het systeem van specifieke reducties wordt wenselijk geacht door **B.G.J.G.** en **K.V.L.V.**
- Betaling via het systeem van de sociaal-pedagogische toelage aan de ouders die niet buitenshuis werkzaam zijn wordt door de **B.G.J.G.** voorgesteld, terwijl het **F.V.V.** en de **V.U.** een neutrale houding aannemen.

Het feit dat de voorstanders van de betaling voor de gezinsopvoedingsarbeid vinden dat deze betalingen niet bij het globale inkomen mogen gerekend worden en aldus zouden belast worden, houdt in dat zij deze betaling toch eerder in de subsidiërende sfeer zien en niet als een echte betaling voor het gepresteerde werk. Daartegenover vinden zij meestal wel dat die betalingen in het Bruto Nationaal Produkt van het land dienen opgenomen te worden.

2.1.5.2. Inzake huishoudelijke arbeid

Ook hier lijkt niemand echt gewonnen voor de idee van betaling via vrij of verplichtend af te sluiten wettelijke bepalingen in het huwelijks- of samenlevingscontract. Deze idee vindt op het formele niveau enige belangstelling bij **A.B.V.V.-vrouwen, B.G.J.G., Jongsocialisten, Liberale Vrouwen, P.V.V.-J. en S.P.-vrouwen.**

Betaling via het systeem van een ambtenarensalaris vindt enige aandacht bij **Agalev**, terwijl de overige organisaties er tegen zijn.

De idee van een minimum of basisinkomen vindt gehoor en interesse bij **Agalev, F.V.V., K.W.B. en V.U..** In mindere mate ook bij **P.V.V.-J. en P.V.V.-vrouwen.**

Een vergoeding via de fiskale wetgeving vindt steunt bij **K.A.V., K.V.L.V., het Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, P.V.V.-J. en V.U..**

Een toelage voor al wie huishoudelijke arbeid verricht vindt bij geen enkele organisatie een duidelijke voorstander. Dit is eveneens het geval voor wat de speciale tegemoetkomingen betreft.

2.1.6. Opinies over belastingen en sociale zekerheid inzake gezinsarbeid

2.1.6.1. Werknemersbijdrage voor de sociale zekerheid

Bijna alle organisaties gaan ermee akkoord om de werknemersbijdrage voor de sociale zekerheid ook in de toekomst verder te heffen op het bruto-inkomen. Alleen de **B.G.J.G.** en de **P.V.V.-J.** zien wel iets in het systeem van de gezinsbijdrage op basis van het gezamenlijk bruto-inkomen, waarbij dan ook rekening zou dienen gehouden te worden met het aantal personen ten laste in het huishouden.

2.1.6.2. Basisloon

De vraag werd expliciet gesteld of men de idee van een algemeen basisloon voor iedereen als uitgangspunt in de sociale zekerheid wil nemen. Zijn daarvoor te vinden: A.C.V.-vrouwen, Agalev, F.V.V., K.W.B., P.V.V.-J., P.V.V.-Vr. en V.U. Zeggen ja noch neen: de B.G.J.G. Zijn ertegen: al de overige organisaties.

2.1.6.3. Belastingen (Tabel 6)

Agalev, K.V.L.V., C.M.B.V. en de B.G.J.G. spreken zich het meest duidelijk uit voor een systeem van gezinscoëfficiënten waarbij na samenvoeging van de inkomsten de belastingen geheven worden, rekening houdend met het aantal leden in het gezin.

P.V.V.-J., K.A.V. en K.W.B. zijn eerder voor een verder uitbouwen van het systeem van splitting.

De overige organisaties (A.C.V.-Vr., A.B.V.V.-Vr., F.V.V., Jong-socialisten, P.V.V.-Vr., S.P.-Vr., S.V.V., Vrouw en Maatschappij en V.U.) verkiezen het systeem van de decumul.

2.1.7. Opinies over aspecten van buitenshuisarbeid: deeltijdse arbeid, arbeidsduurverkorting, arbeidsorganisaties (Tabel 7)

2.1.7.1. Recht en/of plicht tot buitenshuisarbeid

De vraag wordt gesteld of de organisaties ermee kunnen instemmen dat een algemeen recht op een baan in de grondwet ingeschreven wordt. Stemmen met dit voorstel in: A.C.V.-Vr., Agalev, F.V.V., K.A.V., K.W.B., P.V.V.-J., V.U., Vrouw en Maatschappij.

A.B.V.V.-Vr., B.G.J.G., Jongsocialisten, K.V.L.V., P.V.V.-Vr. en S.P.-Vr. antwoorden negatief.

Op de vraag of er ook een grondwettelijk vast te leggen plicht tot een baan buitenshuis diende vastgelegd te worden, antwoorden enkel V.U. en Vrouw en Maatschappij positief.

2.1.7.2. Deeltijdarbeid

Verplichte deeltijdarbeid wordt door geen enkele organisatie als een adequate maatregel vooropgesteld. Niet-verplichte deeltijdarbeid krijgt steun bij: **Agalev, C.M.B.V., K.A.V., K.V.L.V., K.W.B., Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, P.V.V.-J., V.U.**

2.1.7.3. Arbeidsduurverkorting (ADV)

Geen antwoord op deze vraag bij **A.C.V.-Vr., B.G.J.G., K.A.V., K.W.B., Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid**. Zijn tegen de verschillende vormen van arbeidsduurverkorting: **C.M.B.V., F.V.V. en P.V.V.-J.** Alle andere organisaties vinden een of andere vorm van arbeidsduurverkorting (per dag, per week, per maand, per beroeps carrière) best nuttig en gewenst.

De **V.U.** en het **K.V.L.V.** beklemtonen dat best een arbeidsduurverkorting over de gehele loopbaan ingevoerd wordt. De **Liberale Vrouwen** verkiezen een ADV per dag, terwijl **Agalev** opteert voor een verkorting per week.

Voor **A.B.V.V.-Vr., Jongsocialisten, S.P.-Vr** en **Vrouw en Maatschappij** komen de verschillende vormen alle in aanmerking voor uitvoering met voorkeur voor ADV per dag.

2.1.7.4. Experimenten inzake arbeidsorganisatie

A.B.V.V., Agalev en **Jongsocialisten** zijn geen voorstanders van het systeem van de glijdende werkuren. Alle andere organisaties met uitzondering van **A.C.V.-vrouwen** en **Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid** die hier geen positie innemen, verklaren zich met dit systeem akkoord.

A.B.V.V.-Vr., Agalev, Jongsocialisten, K.W.B., S.P.-vrouwen, S.V.V. en **Vrouw en Maatschappij** zijn gekant tegen allerlei vormen van experimenten inzake flexibele arbeidsduur.

Continu-arbeid vindt ook geen aanhangers bij deze organisaties. **K.A.V.** sluit zich bij dat afwijzend standpunt aan, terwijl **B.G.J.G., C.M.B.V.** niet meteen voorstander zijn.

2.1.8. Opinies over het sociaal statuut voor wie gezinsarbeid verricht

2.1.8.1. Voor wie huishoudelijke arbeid verricht (Tabel 8)

Geen antwoord hier van **A.C.V.-vrouwen, C.M.B.V. en S.V.V..**

Een aantal organisaties zien het niet direct zitten dat een echt sociaal statuut zou georganiseerd worden voor wie huishoudelijke arbeid verricht. Tot deze groep behoren: **A.B.V.V.-vrouwen, Jong-socialisten, K.W.B., P.V.V.-vrouwen, S.P.-vrouwen** en **Vrouw en Maatschappij.**

De idee van een volwaardig statuut krijgt wel steun bij **Agalev, B.G.J.G., Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, F.V.V., K.A.V., K.V.L.V., V.U.**

Als de verschillende dimensies van zo een volwaardig sociaal statuut afzonderlijk worden bekeken, ontstaat een meer genuanceerd beeld.

- Voor een echte en volwaardige werkloosheidsvergoeding voor wie enkel huishoudelijke arbeid verricht pleit slechts de **B.G.J.G.**
- Voor een betaalde verlofregeling pleiten naast **Agalev** ook de **B.G.J.G.** en het **Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid.**
- Een autonome en volwaardige regeling inzake pensioen, ziekte- en invaliditeit vindt aanhangers bij alle organisaties op uitzondering van **C.M.B.V., K.A.V., K.W.B., Vrouw en Maatschappij** en **P.V.V.-Vr.**
- Het recht op herscholing en bijscholing wordt niet onderschreven door **P.V.V.-vrouwen** en **K.W.B.**, maar wel door alle andere organisaties.

Als rekening wordt gehouden met de standpunten op de afzonderlijke dimensies kunnen de organisaties in vier groepen ingedeeld worden:

- Sterke voorstanders van een sociaal statuut voor wie huishoudelijke arbeid verricht: **B.G.J.G.** en **Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid.**
- Neutraal tot positief: **K.A.V., K.V.L.V., F.V.V., V.U.** en

Agalev

- Neutraal tot negatief: S.P.-vrouwen, A.B.V.V.-vrouwen, Jong-socialisten, P.V.V.-jongeren, C.M.B.V. en Vrouw en Maatschappij.
- Negatief: P.V.V.-vrouwen en K.W.B..

2.1.8.2. Voor wie gezinsopvoedingsarbeid verricht (Tabel 9)

Op de algemene vraag 'Bent U voorstander voor het invoeren van een algemeen sociaal statuut voor wie thuis de opvoeding van de kinderen verzorgt' kregen we de volgende antwoorden:

- JA : Agalev, B.G.J.G., F.V.V., K.A.V., K.V.L.V., Liberaal Centrum Gezinsbeleid, V.U.
- WEET NIET : A.B.V.V.-vrouwen, Jongsocialisten, P.V.V.-jongeren, S.P.-vrouwen
- NEEN : K.W.B., Liberale Vrouwen, Vrouw en Maatschappij.

Ook hier treedt een meer genuanceerd beeld op als naar de afzonderlijke elementen van zo'n sociaal statuut gekeken wordt.

- Recht op betaalde **werkloosheidsvergoeding** voor wie thuis een aantal jaren ingestaan heeft voor de opvoeding van de kinderen wordt onderschreven door B.G.J.G. en V.U. De P.V.V.-jongeren en P.V.V.-vrouwen nemen een tussenpositie in. Alle andere organisaties zijn tegenstander.
- De meeste organisaties zijn ook tegen een recht op betaald verlof. Voorstanders evenwel zijn hier Agalev, B.G.J.G., Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid en V.U. F.V.V., P.V.V.-jongeren en P.V.V.-vrouwen hebben hier met een "geen mening" geantwoord.
- Recht op **pensioen** voor de jaren dat men gezinsopvoedingswerk deed vindt aktieve steun bij Agalev, B.G.J.G., F.V.V., K.V.L.V., het Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid en V.U. Dit voorstel vindt passieve steun (men is er niet tegen) bij A.B.V.V.-vrouwen, Jongsocialisten, P.V.V.-jongeren, P.V.V.-vrouwen en S.P.-vrouwen. Tegenstand is er hier van K.A.V., S.V.V. en Vrouw en Maatschappij.
- Eigen rechten inzake ziekte en invaliditeit vindt slechts di-

recte tegenstand bij **C.M.B.V.**, **K.V.L.V.**, **S.V.V.** en **Vrouw en Maatschappij**.

Als hier een optelling gemaakt wordt van de scores op de afzonderlijke items van het sociaal statuut, ontstaat de volgende rangschikking:

- Sterke voorstanders van een volwaardig statuut: **B.G.J.G.**, **Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid**, **V.U.**
- Neutraal tot positief: **Agalev**, **F.V.V.**, **P.V.V.-jongeren**, **P.V.V.-vrouwen**.
- Neutraal tot negatief: **A.B.V.V.-vrouwen**, **Jongsocialisten**, **K.A.V.**, **K.V.L.V.**, **S.P.-vrouwen**
- Negatief: **C.M.B.V.**, **S.V.V.**, **Vrouw en Maatschappij**.

Geen antwoord op deze vragen ontvangen van **A.C.V.-vrouwen**, **S.V.V.**

2.1.9. Opinions over de produktiviteit en de organisatie van de huishoudelijke arbeid

2.1.9.1. Produktiviteit (Tabel 10)

De meest duidelijke voorstanders van initiatieven om de huishoudelijke arbeid te rationaliseren zijn de **B.G.J.G.** en de **P.V.V.-vrouwen**. Die initiatieven vinden ook steun bij **K.A.V.** en **K.V.L.V.**

- **Agalev**, **A.B.V.V.-vrouwen**, **Jongsocialisten**, **V.U.** steunen passief de idee van produktiviteitsverhoging door middel van meer en betere informatie.
- Alleen **Agalev** verzet zich tegen de idee van speciale **B.T.W.-**verlaging voor typisch huishoudelijke investeringen en aankopen.
- Fiskale aftrek voor rationalisatieaankopen krijgt alleen steun bij **V.U.** (aktief) en **Vrouw en Maatschappij** (passief).

2.1.9.2. Organisatie (Tabel 11)

Voorstanders voor meer samenwerking tussen de private huishoudens

zijn: Agalev, A.B.V.V.-vrouwen, F.V.V., Jongsocialisten, K.A.V. en Vrouw en Maatschappij.

Gratis en goedkope huishoudhulp via private en publieke diensten wordt niet direct gunstig onthaald door onder meer C.M.B.V., K.A.V., K.V.L.V., Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, P.V.V.-vrouwen, V.U.

Kosten voor huishoudhulp fiscaal aftrekbaar stellen, vindt steun bij C.M.B.V., F.V.V., K.V.L.V., P.V.V.-vrouwen, Vrouw en Maatschappij, V.U..

2.1.10. Opinies over ouderschapsverlof en gemeenschapsvoorzieningen

2.1.10.1. Ouderschapsverlof (Tabel 12)

Geen enkele organisatie is er voor te vinden dat er een algemene en wettelijke verplichting zou ingevoerd worden om ouders te verplichten een bepaalde vooraf vast te leggen periode thuis te blijven om al dan niet tegen betaling zelf in te staan voor de opvoeding en verzorging van het kleine kind van 0 tot 3 jaar. Niet-verplicht betaald ouderschapsverlof vindt instemming bij een groot aantal organisaties: Agalev, F.V.V., C.M.B.V., B.G.J.G., K.A.V., A.B.V.V.-vrouwen, S.P.-vrouwen, Jongsocialisten.

Niet-verplicht doch ook niet-betaald ouderschapsverlof wordt geaccepteerd door P.V.V.-jongeren, P.V.V.-vrouwen, Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, K.V.L.V. en V.U..

A.C.V.-vrouwen en Vrouw en Maatschappij hebben op deze vragen hier geen antwoord gegeven.

2.1.10.2. Gemeenschapsvoorzieningen (Tabel 13)

Op de P.V.V.-J. na gaan alle organisaties ermee akkoord om de diensten voor gezins- en bejaardenhulp meer armslag en meer mogelijkheden te bieden.

Verdere uitbouw van het systeem van de onthaalmoeders vindt steun bij Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, A.C.V.-vrouwen,

B.G.J.G., C.M.B.V., F.V.V., K.V.L.V., K.W.B., P.V.V.-vrouwen, V.U. Aarzeling hiertegenover bestaat er bij P.V.V.-jongeren, S.P.-vrouwen, S.V.V., Vrouw en Maatschappij. Tegenstanders zijn A.B.V.V.-vrouwen, Agalev, Jongsocialisten, K.A.V.

Alle organisaties erkennen de noodzaak om te zoeken naar meer adequate oplossingen voor de situatie waarbij kinderen ziek zijn of met vakantie. Meer voor- en naschoolse opvangmogelijkheden worden door elke organisatie nagestreefd, zij het dat K.V.L.V. zich geen voorstander wil noemen van de uitbreiding van een netwerk van voor- en naschoolse opvang. Ook Agalev en P.V.V.-jongeren aarzelen om zomaar onvoorwaardelijk achter deze beleidskeuzen te gaan staan.

Duidelijk is de tegenstand tegenover de idee van verdere uitbouw van kindercrèches bij Agalev, K.A.V., K.V.L.V., K.W.B. V.U. Aarzeling in dit verband is er bij B.G.J.G., C.M.B.V., P.V.V.-jongeren. De voorstanders voor meer private of publieke crèches zijn A.B.V.V.-vrouwen, A.C.V.-vrouwen, Jongsocialisten, Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, P.V.V.-vrouwen, S.P.-vrouwen, S.V.V., Vrouw en Maatschappij.

2.1.11. Opinies over de erkenning en belangenverdediging van de thuiswerkende ouder(s) (Tabel 14)

K.A.V. en A.C.V.-vrouwen gaven dus op deze reeks vragen geen antwoord.

Dat de thuiswerkende ouder(s) zich best beter kan (-kunnen) organiseren, vindt niet direct grote instemming. Enkel Agalev, F.V.V. en het Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid zeggen duidelijk ja. Organisaties als B.G.J.G., K.V.L.V., K.W.B., P.V.V.-jongeren zeggen ja en neen, zodat hun antwoord aarzelend overkomt. De overige organisaties zien de noodzaak van een dergelijke organisatie niet in.

Dat de vakbonden en de politieke partijen meer aandacht moeten besteden aan de problemen inzake gezinsopvoeding en huishoudelijke arbeid is de mening van **B.G.J.G.**, **F.V.V.**, **K.V.L.V.**, **K.W.B.**, **Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid**, **Liberale Vrouwen** en **V.U.** **A.B.V.V.-vrouwen**, **Jongsocialisten** en **P.V.V.-jongeren** nemen hier een middenpositie in, terwijl **C.M.B.V.**, **S.P.-vrouwen**, **S.V.V.** en **Vrouw en Maatschappij** dit niet zo direct nu een probleem vinden. **Agalev** wil wel graag zien dat de politieke partijen aan dit soort problemen meer aandacht schenken, maar vindt niet dat de vakbonden zich ermee moeten inlaten. **A.C.V.-vrouwen** zien omgekeerd wel de noodzaak in voor een grotere aandacht vanwege de vakbonden in deze materie.

Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, **Liberale Vrouwen**, **Agalev**, **K.V.L.V.**, **F.V.V.** en **K.W.B.** vinden dat ook de buitenshuiswerkende vrouwen en mannen zich meer moeten inlaten met de erkenning en de waardering van de problemen die verband houden met huishoudelijke arbeid en opvoedingsarbeid.

Zoals hier reeds gezegd, blijkt nogal wat aarzeling ten aanzien van de noodzaak tot meer organisatie en meer erkenning voor de thuiswerkende ouder(s). Alleen **Agalev**, **Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid**, **F.V.V.** zijn hier duidelijke voorstanders. De **B.G.J.G.**, **K.V.L.V.**, **K.W.B.**, **P.V.V.-jongeren**, **V.U.** aarzelen terwijl de overige organisaties hier eerder negatief op geantwoord hebben.

2.2. De antwoorden per organisatie

In deze sectie worden per vereniging de belangrijkste opinies omtrent gezinsarbeid samengebracht.

2.2.1. A.B.V.V.-Vrouwencommissie

Uitgangspunt voor deze organisatie is de gelijke verdeling tussen mannen en vrouwen, zowel van de betaalde als van de onbetaalde arbeid. Het volume betaalde arbeid moet zo groot mogelijk gehouden worden om erin te voorzien dat iedereen het individueel recht op arbeid en inkomen kan opnemen. Vrijwilligerswerk en gezinsarbeid zijn maatschappelijk zinvol en belangrijk maar mogen geen alibi of geen hinder zijn voor het principiële recht op arbeid en inkomen van iedereen.

De fiscaliteit en de sociale zekerheid moeten neutraal zijn ten aanzien van rolpatronen en taakverdeling tussen mannen en vrouwen, en ook neutraal ten aanzien van huwelijk en gezin. Wel dient de sociale zekerheid ervoor te zorgen dat wie over geen enkel ander inkomen (kan beschikken) beschikt, een gewaarborgd inkomen ontvangt.

De A.B.V.V.-Vrouwencommissie is grote voorstander van de socialisering van de gezinsarbeid en de uitbouw van kollektieve voorzieningen. Zij opteren ook voor hogere kinderbijslagen en decumul in het belastingstelsel.

2.2.2. A.C.V.-Syndicale Dienst voor Vrouwen

De antwoorden van de A.C.V.-Syndicale Dienst voor Vrouwen sluiten voor een groot deel aan bij de zienswijze van Vrouw en Maatschappij, S.P.-Vrouwen en A.B.V.V.-Vrouwencommissie: voorop staat de economische onafhankelijkheid van de vrouw door deelname aan de betaalde arbeid en een maatschappelijke verandering waarbij mannen meer participeren aan de verschillende vormen van gezinsarbeid en vrijwilligerswerk.

De A.C.V.-Syndicale Dienst is voor arbeidsduurverkorting per dag, voor een algemeen basisloon, voor decumul, voor kindercrèches.

Opvallend is dat de A.C.V.-Syndicale Dienst op heel wat vragen niet heeft kunnen antwoorden omdat het vragen waren waarop de organisatie als organisatie geen standpunten inneemt. Zo bijvoorbeeld over het sociaal statuut van de thuisblijvende en thuiswerkende ouder, kinderbijslagen, schoolplicht, verbetering van de produktiviteit van de huishoudelijke arbeid, en andere.

2.2.3. Agalev

Agalev doet een poging een nieuwe visie op arbeid en inkomen ingang te doen vinden. Zinvolle arbeid hoeft niet enkel een relatie te hebben met het klassieke produktieproces. Integendeel, ook inkomen moet losgekoppeld worden van de notie produktieve arbeid.

Gezinsarbeid beschouwt Agalev als kleinschalige arbeid in zelf-beheer. Deze arbeid is uiterst belangrijk voor de kwaliteit van het leven van de kinderen en alle gezinsleden. Diegene die gezinsarbeid verricht, moet het basisinkomen voor iedereen genieten, een gunstig sociaal statuut inzake pensioen, ziekte en invaliditeit, verlof e.d.

Opvoeding van kinderen geschiedt best thuis, en volgens Agalev zelfs best door de moeder. Zij zijn geen voorstander van de uitbouw van crèches, en ook niet van het systeem van onthaalmoeders. Wel pleiten ze in dat verband voor samenwerking tussen de ouders op buurniveau.

Inzake fiscaliteit pleiten zij voor het toepassen van het beginsel van de gezinscoëfficiënt. Inzake arbeidsorganisatie zijn ze voorstander van arbeidsduurverkortung per week, en tegenstander van de nieuwe systemen van glijdende uren, flexibele arbeidstijd.

Waar Agalev voor de opvoeding van het kleine kind (0 tot 3 jaar)

en het jonge kind (tot 7 jaar) vooral de inbreng van de moeder beklemtoont en noodzakelijk acht, is het zo dat dit niet inhoudt dat de man zijn taak, met name een gelijk deel in de huishoudelijke arbeid, niet zou moeten opnemen. Agalev pleit dus ook voor een herverdeling van de onbetaalde arbeid tussen mannen en vrouwen. Zij stelt een 'baby-jaar' voor mannen en vrouwen voorop: één van de ouders ontvangt een vervangingsinkomen (dat eventueel verlengbaar is tot het kind 3 jaar is).

2.2.4. Bond van Grote en Jonge Gezinnen

Voor de Bond staat de vrije keuze van de gezinnen centraal: de gezinsleden moeten onderling vrij kunnen kiezen hoe zij de taken en de verantwoordelijkheden inzake betaalde arbeid, gezinsarbeid en vrijwilligerswerk verdelen. Terzake moet de overheid geen normen opdringen.

Zowel op het terrein van de fiscaliteit, de sociale zekerheid als de tewerkstelling en de arbeidsorganisatie moet volgens de B.G.J.G. rekening gehouden worden met een gezinsdimensie. Dit betekent onder meer dat in het domein van de fiscaliteit de draagkracht van de gezinnen moet bepaald worden in functie van het totaal aantal gezinsleden, kinderen dus inbegrepen. Op het terrein van de tewerkstelling moet allereerst het recht op arbeid per gezin als uitgangspunt fungeren.

Vrijwilligerswerk en gezinsarbeid (met in het bijzonder de opvoeding van kinderen) zijn volwaardige vormen van arbeid. Er moet gestreefd worden naar een combinatie van werk en rust, gezinsarbeid, studie en vorming, dienstverlening, ontspanning in functie van de behoeften en het ritme van ieder gezin en van ieder gezinslid, en dit rekening houdend met de gezinsfasen.

De B.G.J.G. opteert resoluut voor de opvoeding thuis en in gezinsverband. De uitbouw van een sociaal statuut met onder meer

een vergoeding ingeval van ziekte en invaliditeit en een recht op werkloosheidsvergoeding bij het beëindigen van de opvoedingstaak moet voorzien worden voor de ouder die omwille van de opvoeding van de kinderen geen andere beroepsactiviteiten heeft aanvaard.

De in de vragenlijst weergegeven opinies en standpunten zijn duidelijk terug te vinden in het onlangs gepubliceerde vijfjarenplan 1986-1990. De globale zienswijze van de B.G.J.G. wordt daarin nog verder geëxpliciteerd wat onder meer tot uiting komt in volgende citaten:

- "Wij vragen dat de fiscaliteit niet alleen niet huwelijks-, kind- en gezinsbestraffend zou zijn, wij vragen niet alleen dat zij huwelijks-, gezins- en kindneutraal zou zijn, wij vragen uitdrukkelijk dat zij huwelijks-, gezins- en kindbevorderend zou worden." (blz.5)
- "Daarom eist de B.G.J.G. - mede om demografische overwegingen - een bevoordeling van het huwelijk op sociaal-rechterlijk en fiscaal terrein." (blz.20)

2.2.5. Christelijke Middenstandsvrouwenbeweging

Zowel man als vrouw moeten op vrije en verantwoorde wijze kunnen uitmaken wat zij in hun leven als de hoofdopdracht beschouwen, nl. beroepsarbeid, gezinsarbeid, vrijwilligerswerk of een combinatie van voorgaande.

Er wordt geen betaling voorzien voor wie huishoudelijke en/of opvoedingswerk thuis verricht. De regeling via de fiscaliteit moet voldoende zijn.

Inzake het sociaal statuut van de thuisblijvende ouder dient vooral aandacht uit te gaan naar de mogelijkheden voor vorming en bijscholing.

Ten aanzien van de uitbouw van opvangmogelijkheden voor de kinderen (overdag, voor en na de school, tijdens de vakantiemaanden,...)

moet men bij het vastleggen van de maatregelen vooral vertrekken van de persoonlijkheidskenmerken van het kind, de vereisten van een goede opvoeding en de mogelijke verschillende omstandigheden waarin de ouders verkeren.

Toepassing van het principe van de gezinscoëfficiënten in de fiscaliteit is gewenst.

2.2.6. Federatie Vlaamse Vrouwengroepen

De verantwoordelijke van de Federatie van Vlaamse Vrouwen beklemtoont als uitgangspunt sterk de verantwoordelijkheid voor mannen en vrouwen om de taken zowel in het gezin als in de maatschappij (beroep-gemeenschapsleven, enz.) op rechtmatige wijze te verdelen zonder discriminatie tussen de geslachten. Een betere rolverdeling mag dan ook best gestimuleerd worden via juridische normen, vorming en opvoeding.

Vermits niet alleen betaalde arbeid waardevol is, maar ook huishoudelijke en gezinsarbeid, vrijwilligerswerk, e.d. zinvol en nuttig zijn voor het functioneren van onze maatschappij, dient elkeen een recht op een basisinkomen te hebben, en een statuut inzake pensioen en ziekte en invaliditeitsverzekering.

Het F.V.V. heeft zo zijn twijfels over de doelmatigheid van de bestaande grootschalige crèches en opteert voor een stimulering van open opvoeding thuis met respect voor de belangen van de thuisopvoeder (sociaal statuut - mogelijkheden om ook buitenshuiswerk te doen) en de degelijke uitbouw van een netwerk van kwalitatief hoogstaande onthaalmoeders en kleinschalige buurtcrèches.

Inzake fiscaliteit pleit F.V.V. duidelijk voor het systeem van de decumul, met enige aarzeling t.a.v. het huidige splittingsysteem

waarvan zij zich zeker geen tegenstander noemen.

Het recht op een baan zou voor iedereen dienen vastgelegd te worden bijvoorbeeld in de grondwet.

2.2.7. Jongsocialisten

De Jongsocialisten vertrekken van de doelstelling van gelijke rechten en plichten voor mannen en vrouwen zowel inzake arbeid, maatschappelijk engagement als opvoeding van de kinderen.

Zij pleiten voor arbeidsduurverkorting per dag voor iedereen, gelijke kansen inzake opleiding, bijscholing, beroep en promotie. Tevens pleiten zij voor hogere kinderbijslagen, decumul en openbare kindercrèches.

Ten aanzien van de positie van de thuisblijvende ouder, of de kwestie als ouderschapsverlof, loopbaaronderbreking om gezinsredenen, e.d. nemen ze ofwel geen positie ofwel een middenpositie in.

2.2.8. Katholieke Arbeidersvrouwen

Vermits K.A.V. en K.W.B. gelijkgezinde organisaties zijn waarbij enkel het werkterrein verschilt, is het zo dat de krachtlijnen die bij de bespreking van de K.W.B. werden aangegeven ook gelden voor de K.A.V.

In het antwoordformulier van de K.A.V. komen enkele bijkomende elementen naar voor:

Het sociaal statuut van de vrouw of de man die huishoudelijk werk en opvoedingswerk verricht en geen andere betaalde arbeid verricht, zien zij wel iets ruimer daar ze ook meer aandacht vragen voor mogelijkheden tot herscholing en bijscholing.

Ten aanzien van het systeem van onthaalmoeders en kindercrèches specifiëren zij nadrukkerlijker het standpunt. Er wordt vooral gepleit voor een betere kwaliteit van de bestaande kindercrèches, een betere begeleiding en vorming van de onthaalmoeders, alsook voor een meer rationele regionale spreiding van bestaande crèches. Zij staan een verbetering van de wet op de ouderlijke macht voor.

2.2.9. Katholieke Vereniging voor Landelijke Vrouwen

Volgende aspecten worden benadrukt:

De vrije keuze en de eigen gemeenschappelijke verantwoordelijkheid bij mannen en vrouwen om de taken en de verplichtingen van het samenwonen en het ouderschap te vervullen.

Via fiscale maatregelen komen tot een betaling van de arbeid die gepresteerd wordt door de thuisblijvende ouder.

Onbetaald en niet-verplicht op te nemen ouderschapsverlof.

Eventuele arbeidsduurverkorting dient te gebeuren per loopbaan en per jaar.

Inzake het sociaal statuut van de thuisblijvende ouder moet de aandacht gaan naar de pensioenrechten en naar het recht op herscholing.

In de fiscaliteit kan gewerkt worden met het beginsel van de gezinscoëfficiënt, wat betekent dat de aanslagvoet berekend wordt in functie van het aantal kinderen.

2.2.10. Katholieke Werknemersbeweging

Ten aanzien van de verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid dient de overheid ervoor te zorgen dat man en vrouw vanuit een positie van gelijkwaardigheid zelf een keuze kunnen maken wie wat doet. Maatregelen die deze keuze-vrijheid moeten mogelijk maken zijn: gelijke opvoedingskansen, gelijke betaling, aangepaste arbeidsorganisatie (glijdende werkuren, sociaal statuut voor

deeltijdwerkers, alsook meer voor- en naschoolse opvang, opvangmogelijkheden tijdens de vakantiemaanden, meer gezins-familiehulp, ...). Uit de antwoorden blijkt wel een voorbehoud ten aanzien van de verdere uitbreiding van de crèches.

Verbetering van het huidig bestaand sociaal statuut van de thuisblijvende ouder door het uitwerken van een betere arbeidsongevallenverzekering.

De erkenning van de gezinsarbeid van de thuisblijvende ouder dient te gebeuren via fiscale weg door een verbetering van het splitting-systeem.

Een nieuwe belastingwetgeving die steunt op de volgende principes:

- ° ten aanzien van de twee-inkomensgezinnen: een gemoduleerd systeem van decumul waarbij het financieel voordeel uit de decumul meer gelijkmatig verdeeld wordt onder de verschillende inkomensgroepen;
- ° ten aanzien van de ééninkomensgezinnen: een gemoduleerd systeem van splitting in functie van inkomen, gezinsgrootte en de leeftijd van de kinderen.

Ten slotte zijn zij voor niet-verplicht doch betaald ouderschapsverlof.

2.2.11. Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid

In het begin van de jaren 1980 ontstond het Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid als de overkoepelende gezinsorganisatie voor de niet-politiek gebonden liberale organisaties uit de welzijnssector, de culturele sector, de mutualiteit en de vakbond.

De basisuitgangspunten die doorheen de antwoorden vervlochten zitten, kunnen als volgt samengevat worden.

Gezin staat voor elke samenlevingsvorm waarbij tussen enkelingen een feitelijk en juridisch vastgelegd engagement van samenleven is aangegegaan. Er is de vrije keuze voor het gezin om zelf te bepalen hoe de gezinsarbeid onder de leden van het gezin verdeeld wordt.

Ten einde een optimale combinatie van beroeps- en gezinsarbeid te garanderen moet er aandacht zijn voor onder meer: niet-betaald ouderschapsverlof, extra-verlofdagen voor specifieke gezinsomstandigheden, glijdende werkuren, beter sociaal statuut voor wie deeltijdse arbeid verricht. Erkennen van de gezinsarbeid is allereerst het gevolg van een mentaliteitsverandering. Een betaling kan gebeuren door een fiscale regeling ervoor uit te werken.

Het uitwerken van een sociaal statuut voor wie thuis gezinsarbeid verricht. Dit impliceert niet een recht op werkloosheidsvergoeding bij het beëindigen van de periode van zorg voor de opvoeding van de kinderen, wel een betere regeling voor pensioenrechten, ziekte- en arbeidsongeschiktheid, verlof en bijscholing.

Als basis voor de fiscaliteit opteert men voor een systeem waarbij met verbruikerseenheden gewerkt wordt en met een individueel bepaald fiscaal levensminimum.

2.2.12. Socio-culturele Vereniging van Liberale Vrouwen

Zij opteren voor meer gelijkheid in de taakverdeling en de rollenpatronen tussen mannen en vrouwen. Daarvoor zijn meer beroeps- en onderwijskansen voor de vrouwen nodig, arbeidsduurverkortingen per dag en allerlei vormen van veranderingen waarbij arbeid en gezin op elkaar afgestemd worden.

Zeer aarzelend staan zij tegenover voorstellen van een apart sociaal statuut voor de thuisblijvende ouder die vaak de vrouw is.

Voor de opvoeding van de kleine kinderen geven zij duidelijk de voorkeur aan de opvoeding in gezinsverband, of bij onthaalmoeders. Ofschoon duidelijk geen tegenstanders, komen de kindercrèches niet op de eerste plaats te staan.

Zij pleiten voor een basisloon voor iedereen, voor decumul in de fiscaliteit, voor hogere kinderbijslagen.

Opvallend hier zijn de weinig echt geprononceerde antwoorden. Voor veel vragen neemt deze vereniging een tussenpositie in, een weet-niet-houding.

2.2.13. P.V.V.-Jongeren

Uitgangspunten voor het beleid zijn:

De vrije keuze voor de ouders om de gezinstaken onderling naar eigen inzicht te verdelen.

Een fiscaliteit waarbij zowel het beginsel van de decumul als het beginsel van de splitting worden toegepast.

Geen arbeidsduurverkorting.

Onbetaald en vrijwillig op te nemen ouderschapsverlof. Dit moet wel in afspraak en met goedkeuring van de werkgever kunnen geschieden.

Ook hier valt op dat deze politieke jongerenorganisatie op veel vragen eigenlijk het antwoord schuldig blijft en/of een middenpositie inneemt. Dit is zo voor wat betreft de vragen inzake sociaal statuut voor wie thuis huishoudelijke of opvoedingsarbeid verricht, de noodzaak tot betere organisatie voor wie thuis gezinsarbeid verricht, de schoolplicht, crèches, voor- en naschoolse opvang, onthaalmoeders en gezins- en familiehelp.

2.2.14. S.P.-Vrouwen

Vertrekpunt hier is de doelstelling van een meer egalitaire maatschappij waarbij vrouwen en mannen zelfde rechten en zelfde verantwoordelijkheden naast zelfde plichten hebben ten aanzien van huishoudelijk werk, gezinsopvoedingswerk, vrijwilligerswerk, beroepsleven, enzovoort.

Arbeidersorganisatie, fiscaliteit, sociale zekerheid; taak- en rolverdeling in het gezin, toegang tot onderwijs en vorming, dienen alle tot die meer algemene doelstelling bij te dragen.

S.P.-Vrouwen zijn dus voorstander van arbeidsduurverkorting per dag, voor bijscholing en herscholing voor iedereen (ook voor de thuisblijvende ouder), voor een uitgebouwd netwerk van opvang- en opvoedingsmogelijkheden voor kinderen (kindercrèches, voor- en naschoolse opvang, gezin en familiehelp).

S.P.-Vrouwen zijn voorstander van hogere kinderbijslagen voor elk kind. Zij steunen het principe van de individuele bijdragen en uitkeringen in de sociale zekerheid. In de fiscaliteit zijn zij voor het principe van de decumul.

Zij staan aarzelend tegenover voorstellen inzake een apart statuut op sociaal gebied voor wie thuis huishoudelijke en opvoedingsarbeid verricht.

Zij verwerpen de idee van een sociaal-pedagogische toelage, een aparte werkloosheidsvergoeding of een aparte verlofvergoeding voor wie thuis werkzaam is, zonder verdere beroepsactiviteit.

2.2.15. Socialistische Vooruitziende Vrouwen

Het S.V.V. vindt zich niet erg terug in de wijze waarop de vragen zijn geformuleerd en in de aangeboden antwoordmogelijk-

heden. Dit houdt in dat het S.V.V. op een hele reeks vragen geen antwoord heeft kunnen inbrengen.

Volgende krachtlijnen tekenen zich niettemin af doorheen de verschillende gegeven antwoorden en de begeleidende commentaar:

Het S.V.V. houdt vast aan de klassieke indeling door arbeid enerzijds gelijk te stellen met betaalde arbeid en de overige vormen van niet-betaalde arbeid te situeren in het kader van gezinstaken, het vrijwilligerswerk en de diverse vormen van maatschappelijk engagement anderzijds.

Het S.V.V. wil de vrouw in eerste instantie bevrijden van de maatschappelijke druk die haar al te sterk en al te exclusief een taak in het gezin voorbehoudt. Het S.V.V. pleit voor een daadwerkelijke deelname van de vrouwen aan het beroepsleven en het maatschappelijk leven in al zijn aspecten. Prioriteit zijn dan ook: a) een mentaliteitsverandering waarbij de man zijn taak en verantwoordelijkheden bij de huishoudelijke taken en de opvoedingstaken ter harte neemt; b) een organisatie van de arbeid buitenshuis die mogelijk maakt dat mannen en vrouwen hun gezinstaken kunnen vervullen. Dit veronderstelt arbeidsduurverkorting, mogelijkheden van loopbaanonderbreking, glijdende werkuren, een netwerk van opvang- en opvoedingsmogelijkheden (voor en na de school, overdag, tijdens vakanties, enz.).

Het S.V.V. formuleert het probleem van de vrije keuze van de vrouw allereerst in termen van een vrije keuze om buitenshuis te kunnen werken (degelijke vorming en opleiding, gelijke lonen, niet-discriminatie door de fiscaliteit, enz.).

S.V.V. pleit voor een individuele sociale zekerheid (zowel wat betreft de bijdragen als wat betreft de uitkeringen) en een individuele fiscaliteit via het systeem van de decumul. Hogere kinderbijslag, voor elk kind een gelijk bedrag, is noodzakelijk. Voor de oudere vrouwen die nooit de kans gehad hebben

buitenshuis werk te verrichten of in de arbeidscircuits te blijven dienen speciale bijscholingsmogelijkheden voorzien te worden. Zij moeten als niet-uitkeringsgerechtigden ook toegang krijgen tot al de tewerkstellingsprojecten van de overheid.

2.2.16. Vrouw en Maatschappij

Het doel van Vrouw en Maatschappij is bij te dragen tot een nieuwe mentaliteit en dito wetgeving, waarbij het resultaat is dat de man meer betrokken en actief is ten aanzien van de gezinsarbeid en dat de vrouw kan deelnemen aan alle facetten van het beroeps- en maatschappelijk leven. De maatregelen die Vrouw en Maatschappij voorstelt op het terrein van de arbeidsorganisatie (Arbeidsduurverkorting per dag, glijdende werkuren, tegen veralgemening van experimenten Hansenne, tegen veralgemening van de deeltijdse arbeid), de sociale zekerheid (voor individuele bijdragen en individuele uitkeringen), de fiscaliteit (voor decumul) zijn alle geïnspireerd door dat grote maatschappelijke doel van maatschappelijke emancipatie.

Zij zijn tegen afzonderlijke betaling voor wie huishoudelijke arbeid of opvoedingsarbeid thuis verrichten. Vandaar dat zij ook geen voorstander zijn van een apart sociaal statuut. Wel onderkennen zij de noodzaak tot meer mogelijkheden voor scholing en bijscholing voor de vrouwen in het algemeen en de thuisblijvende vrouw in het bijzonder.

Vrouw en Maatschappij is niet alleen voor een grondwettelijk recht op een baan voor iedereen, maar is ook voorstander van een algemene plicht tot het opnemen van een baan. Zowel betaalde als niet-betaalde arbeid moeten gelijkmatig tussen mannen en vrouwen verdeeld worden.

Opvoeding van de kinderen dient zowel thuis, bij familie als in ruimere verbanden (school, kindercrèches, vakantiespeelpleinwer-

king, buurt, enz.) te geschieden. En elk van die omgevingen moet niet tegen de andere afgezet worden.

2.2.17. Volksunie

Uitgangspunt voor de Volksunie is het recht op een inkomen voor ieder die hetzij maatschappelijk zinvolle arbeid hetzij beroepsarbeid wil verrichten. Voor de thuiswerkende ouder die instaat voor de opvoeding van de kinderen betekent dit dat hij/zij recht heeft op een soort basis-minimuminkomen of een betaling via de fiscaliteit.

Uit het feit dat de Volksunie ook voorstander is van een grondwettelijke plicht tot buitenshuisberoepsarbeid en tot een herziening (uitbreiding) van het concept arbeid blijkt dat zij de situatie van de thuiswerkende ouder koppelen aan de zorg voor de kinderen. Eens de kinderen op eigen benen kunnen staan, ontstaat er een nieuwe situatie en moet de thuiswerkende ouder beschikbaar zijn voor andere arbeid.

Wie thuis opvoedingswerk en huishoudelijke arbeid verricht moet een aangepast statuut hebben inzake ziekte en invaliditeit, verlofregeling, pensioen en bijscholingskansen.

In de huidige stand van voorzieningen vindt de V.U. dat er geen extra behoefte is aan kindercrèches.

De Volksunie pleit voor decumul, voor arbeidsduurverkorting per loopbaan en per jaar.

HOOFDSTUK 3. DE POLITIEK-IDEOLOGISCHE GROEPEN

3.1. Maatregelen ter bevordering van een bepaalde rol- en taak verdeling in het gezin (Tabel 2 en 5)

Elke strekking onderschrijft het nemen van initiatieven dien- aangaande in zover dit via de gewone kanalen van informatie- overdracht en vorming gebeurt. Groepen van **Kristelijke en Libe- rale** strekking hanteren ook de fiscale en de sociale zekerheids- wetgeving om hun doeleinden te bereiken, daar waar de **Socialis- tische** groepen en **Agalev** uitdrukkelijker willen werken via de reorganisatie van de arbeidsomstandigheden (o.a. via arbeids- duurverkortung).

3.2. Opinies inzake opvoedkundige aangelegenheden (Tabel 3)

De **Kristelijke**, de **Liberale** en de **Vlaams-nationale** organisaties beklemtonen de gezamenlijke rol van vader en moeder, de **Socia- listische** benadrukken de rol van meerdere - terzake bekwame - opvoedingspersonen of instanties. **Agalev** beklemtoont de rol van de moeder.

Waar de anderen vooral de opvoeding thuis en in de familie als prioritaire opvoedingsmilieu aanstippen, onderstreept de **Socia- listische** groep ook het belang van de publieke kindercrêche. Het is ook alleen de **Socialistische** groep die uitdrukkelijk pleit voor bepaalde vormen van socialisering van de opvoeding. De overige groepen willen eerder de thuisopvoeding stimuleren.

3.3. Opinies ten aanzien van het belastingsysteem (Tabel 6)

Organisaties van **Socialistische**, **Liberale** of **Vlaams-nationale** strekking pleiten voor het stelsel van de decumul. **Agalev** opteert

voor het stelsel van de gezins-coëfficiënt. Binnen de **Kristelijke** groep, is er het standpunt van de socio-culturele organisaties (**C.M.B.V.**, **K.V.L.V.**, **K.A.V.**, **C.M.B.V.**) ten gunste van het splitting-systeem of het stelsel van de gezinscoëfficiënt en anderzijds de voorkeur van de groepen **A.C.V.-Vr.** en **Vrouw en Maatschappij** voor het stelsel van de decumul.

3.4. Betaling van huishoudelijke arbeid en thuisopvoedingsarbeid

(Tabel 4)

De **Kristelijke**, de **Liberale** en de **Vlaams-nationale** groepen zien betaling geschieden via de belastingen. **Agalev** en ook de **Vlaams-nationale** organisaties denken aan een betaling via het systeem van recht op het basisinkomen voor iedereen. Binnen de **Socialistische** groep bestaat de mening dat de partners onderling en op vrijwillige basis een of andere vorm van vergoeding onder elkaar dienen af te spreken zonder dat er een betaling door de overheid dient te gebeuren.

3.5. Opinions omtrent maatregelen die op de arbeidsorganisatie betrekking hebben (Arbeidsduurverkorting, deeltijdarbeid, glijdende of flexibele arbeidstijd) (Tabel 7)

Vrijwillig deeltijdse arbeid wordt goedgekeurd door **Agalev**, de **Liberale**, de **Vlaams-nationale** en door enkele **Kristelijke** organisaties.

Verplichte arbeidsduurverkorting wordt gesteund door **Agalev** en de **Socialistische** verenigingen.

Het invoeren van flexibele arbeidstijdregelingen en nieuwe vormen van arbeidsduurorganisatie vindt aanhang vooral bij de **Liberale** en de **Vlaams-nationale** groepen alsook bij de **Kristelijke C.M.B.V.** en **K.V.L.V.**

Het systeem van de veralgemeende glijdende werkuren heeft de steun van **Liberale**, **Kristelijke** en **Vlaams-nationale** groepen.

3.6. Sociaal statuut voor wie thuisopvoeding en huishoudelijke arbeid verricht (Tabel 8 en 9)

Zoals in de enquête geformuleerd, kan afgeleid worden dat de idee van een zelfstandig en volwaardig statuut voor wie voltijds werkzaam is in de thuisopvoeding en het huishoudelijk werk weinig echte steun geniet. Het duidelijkst in die steun zijn **Agalev** en de **Vlaams-nationale** groepen.

Het concept herscholing krijgt meer steun. Het uitkeren van een werkloosheidsvergoeding op het ogenblik dat de kinderen een bepaalde leeftijd bereikt hebben krijgt duidelijk het minst instemming. Meer aandacht is er dan weer voor een regeling op het gebied van de ziekte- en invaliditeitsregeling en de pensioenregeling.

3.7. Maatregelen betreffende het goedkoper maken van huishoudelijk personeel (Tabel 11)

De **Kristelijke** organisaties en de **Vlaams-nationale** zien het best verdedigbaar dat er een fiscale aftrek voor het in dienst nemen van huispersoneel zou ingevoerd worden. Voor de **Vlaams-nationale** organisaties kan dit goedkoper maken van het huispersoneel ook via het verlagen van de sociale zekerheidsbijdragen. Binnen de **Liberale** groep verschillen het **Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid** en de **Liberale Vrouwen** en de **P.V.V.-jongeren** op dit punt van mening. De **Socialistische** groep is voorstander van goedkopere huishoudhulp via de gemeente, het **O.C.M.W.**

3.8. Opinies inzake ouderschapsverlof (Tabel 12)

De **Liberale** groep, de **Vlaams-nationale** groep en een deel van de **Kristelijke** groep (**K.V.L.V.**) houden het bij onbetaald, vrijwillig op te nemen ouderschapsverlof. De **Socialistische** verenigingen,

Agalev en een tweede deel van de **Kristelijke** groep (**A.C.V.-vrouwen** en **K.W.B.**) pleiten voor een betaald ouderschapsverlof. Een derde groep binnen de **Kristelijke** zuil (**C.M.B.V.** en **K.A.V.**) spreken zich niet uit over het al dan niet betaald worden voor ouderschapsverlof.

3.9. Opinies over gemeenschapsvoorzieningen inzake kinderopvoeding

(Tabel 13)

Kindercrèches vinden enkel steun bij **Socialistische** en **Liberale** groepen. Meer naschoolse opvang wordt gesteund door de **Socialistische** en de **Vlaams-nationale** groepen. Meer en beter gevormde onthaalmoeders is een beleidsconcept dat vooral in een **Liberale** en een **Vlaams-nationale** optiek steun krijgt. De uitbreiding van het netwerk van gezins- en familiehelpsters wordt door elke groep aanvaard.

3.10. De verdediging van de belangen van de thuiswerkende ouders

(Tabel 14)

Het idee dat er een betere belangenbehartiging door en ten voordele van de thuiswerkende ouder dient tot stand te komen geniet het meest steun van **Agalev**, de **Liberale** en de **Vlaams-nationale** verenigingen alsook van een deel van de **Kristelijke** verenigingen (**K.V.L.V.**, **K.W.B.**). Veel minder leeft die overtuiging bij de **Socialistische** groepen en bij het ander deel van de **Kristelijke** organisaties (**C.M.B.V.**, **Vrouw en Maatschappij**).

3.11. Conclusie

Op nogal wat aspecten van de in dit onderzoek ondervraagde beleidsmaatregelen tekenen zich tussen de politiek-ideologische groepen duidelijk verschillen af.

Iedereen is voorstander van een eigentijdse rol- en taakverdeling tussen man en vrouw. De weg die daar naar toe moet leiden loopt voor de **Kristelijke** en de **Liberale** groepen hoofdzakelijk via maatregelen in de sociale zekerheid en de fiscaliteit, daar waar **Agalev** en de **Socialistische** beweging meer heil verwachten van arbeidsduurverkorting en het op elkaar afstemmen van de arbeidsorganisatie en de vereisten van het gezin.

Toch betekent dit niet dat inhoudelijk deze groepen steeds hetzelfde voorstaan. Dit komt onder meer tot uiting in de voorstellen inzake fiscaliteit en ouderschapsverlof. De **Liberale** en de **Kristelijke** groep verschillen daaromtrent duidelijk van mening. Zo accepteren de **Liberale** groepen enkel het onbetaald vrijwillig op te nemen ouderschapsverlof en zijn zij geen voorstander van het invoeren van een gezinscoëfficiënt in de fiscaliteit.

Alle organisaties vertrekken principieel van de opvoeding thuis en in familieverband. Alleen de socialistische organisaties komen ook principieel op voor de buitenshuis opvoeding van de kleine kinderen. Er kan vastgesteld worden dat de opvattingen genuanceerder liggen als gevraagd wordt naar de houding ten aanzien van voor- en naschoolse opvang, onthaalmoeder, gezinshulp, enz. Hier liggen de klemtonen verschillend naargelang de organisaties en binnen de politiek-ideologische groepen.

Wat betreft de idee van betaling voor wie voltijds gezinstaken uitoefent, zijn er eerder drie verschillende groepen: de **Socialistische** verkiest geen betaling tenzij die welke de partners onder elkaar voorstaan, **Agalev** en de **Vlaams-nationale** groepen pleiten voor de invoering van het algemeen basisinkomen, en de **Kristelijke**, de **Liberale** en ook wel de **Vlaams-nationale** situeren die betaling op het terrein van de belastingwetgeving.

Ten aanzien van het sociaal statuut voor de thuiswerkende ouder, het opvoeren van de huishoudelijke produktiviteit, het goedkoper maken van het huispersoneel, de belangenverdediging van de thuis-

werkende ouder zijn er geen echt duidelijk afgebakende groepen vast te stellen. Hier staan we eerder voor een mozaïek van wisselende verbanden en opinies.

Inzake flexibele arbeidstijdregeling, nieuwe vormen van arbeidstijd, glijdende arbeidsduur staan de meningen van de **Socialistische** groepen samen met **Agalev** enerzijds en die van de andere groepen anderzijds duidelijk tegenover elkaar. Met betrekking tot de concepten arbeidsduurverkorting en de invoering van deeltijdse arbeid worden de opinies van de **Socialistische** groepen en **Agalev** ook gedeeld door enkele **Kristelijke** organisaties.

HOOFDSTUK 4. TYPEN ORGANISATIES

Hier worden de verschillen in de standpunten toegelicht op basis van de indeling in drie soorten organisaties:

- a. GEZINSORGANISATIES (B.G.J.G., C.L.G.)
- b. SOCIO-CULTURELE VROUWENORGANISATIES (K.A.V., K.V.L.V., C.M.B.V., S.V.V., Liberale Vrouwen)
- c. POLITIEK-SYNDICALE VROUWENORGANISATIES (F.V.V., Vrouw en Maatschappij, S.P.-vrouwen, A.B.V.V.-vrouwen, A.C.V.-vrouwen).

4.1. Maatregelen ter bevordering van een bepaalde rolverdeling in het gezin (Tabel 2 en 5)

De gezinsorganisaties pleiten voor maatregelen in de sector van de sociale zekerheid en de fiscaliteit en minder voor positieve acties inzake de posities van de buitenshuisarbeid van de vrouw. Vooral de politiek-syndicale vrouwenorganisaties pleiten voor arbeidsduurverkorting en arbeidstijdreorganisatie. Deze organisaties pleiten ook voor het verder instellen van juridische normen om te komen tot een meer gelijke taakverdeling tussen mannen en vrouwen.

4.2. Opinies aangaande opvoedkundige aangelegenheden (Tabel 3)

Een eerste verschil tussen de organisaties treedt op ten aanzien van de vraag in welke mate de opvoeding het best kan gebeuren door meerdere bekwame personen. De gezinsorganisaties en de politiek-syndicale organisaties leggen hier duidelijk andere accenten. De gezinsorganisaties pleiten inderdaad duidelijk vooral voor de opvoeding thuis en in familieverband, daar waar de politiek-syndicale organisaties ook steun geven aan de verdere

verbetering en uitbouw van de publieke crèche. De socio-culturele organisaties nemen in deze discussie een tussenpositie in, zij het dat ze toch vooral de waarde van de opvoeding thuis en in familieverband benadrukken.

4.3. Betaling van huishoudelijke arbeid en thuisopvoeding (Tabel 4)

De politiek-syndicale organisaties zijn helemaal niet te vinden voor één of andere vorm van betaling van gezinsarbeid opgevat als huishoudelijke arbeid en/of opvoedingsarbeid thuis. De groep van socio-culturele organisaties ziet een betaling vooral via het belastingstelsel gebeuren. De gezinsorganisaties daarentegen pleiten uitdrukkelijk voor betaling via belastingen en kortingen, alsook voor een meer specifieke toelage voor de personen die thuis voltijds instaan voor de opvoeding van de (kleine) kinderen.

4.4. Opinies inzake het belastingstelsel (Tabel 6)

Hier zijn opnieuw zeer duidelijke verschillen aan te wijzen tussen de gezinsorganisaties enerzijds die pleiten voor het splitting-systeem en de invoering van een stelsel van gezinscoëfficiënten en anderzijds de politiek-syndicale vrouwenorganisaties die pleiten voor het stelsel van de decumul. Ook hier nemen de culturele sociale organisaties een tussenpositie in daar binnen die groep verschillende standpunten worden ingenomen.

4.5. Opinies omtrent maatregelen met betrekking tot de arbeidsorganisatie (A.D.V., deeltijdarbeid, glijdende en flexibele arbeidstijd) (Tabel 7)

Gezinsorganisaties en socio-culturele organisaties pleiten duidelijk voor glijdende werkuren, flexibele arbeidstijdorganisatie

en in mindere mate voor vrijwillige arbeidsduurverkorting en een stelsel van deeltijdse arbeid, continu werk, weekend-werk, enz. De politiek-syndicale organisaties pleiten voor een verplichte arbeidsduurverkorting van 10 of 15 % en zij accepteren ook wel het systeem van de glijdende uren. Alle andere voorstellen krijgen bij hen veel minder steun of zelfs duidelijke tegenstand. De socio-culturele organisaties nemen opnieuw een tussenpositie in. Zij steunen nog het meest de ideeën inzake glijdende en flexibele arbeidstijdreorganisatie.

4.6. Sociaal-statuuat voor wie thuisopvoedingswerk en huishoudelijke arbeid verricht (Tabel 8 en 9)

Uit de hier gemaakte indeling blijkt dat enkel de gezinsorganisaties duidelijk pleiten voor de uitwerking van een afzonderlijk sociaal statuut voor wie thuisarbeid verricht. Bij de andere organisaties is enkel enige aarzelende belangstelling vast te stellen. Het recht op herscholing vindt in de drie groepen organisaties wel ruime steun.

4.7. Maatregelen om huishoudelijk personeel goedkoper te maken (Tabel 11)

De socio-culturele organisaties pleiten vooral voor het aantrekbaar maken van huishoudelijk personeel. De gezinsorganisaties en de politiek syndicale organisaties pleiten voor goedkopere gezinshulp via publieke of private dienstverlening.

4.8. Opinions inzake ouderschapsverlof (Tabel 12)

Gezinsorganisaties en socio-culturele organisaties kunnen akkoord gaan met onbetaald vrijwillig op te nemen ouderschapsverlof. De

politiek-syndicale organisaties verkiezen duidelijk het betaald, vrijwillig op te nemen ouderschapsverlof.

4.9. Opinies over gemeenschapsvoorzieningen voor kinderopvoeding

(Tabel 13)

De gezinsorganisaties staan zeer positief tegenover de verscheidene vormen van kinderopvang. De politiek-syndicale organisaties nemen dezelfde positie in doch maken enigszins voorbehoud ten aanzien van onthaalmoeders.

De socio-culturele verenigingen benadrukken enkel de voor- en naschoolse opvang; tegenover de andere vormen stellen ze zich slechts matig positief op.

4.10. Opinies over de organisatie van thuiswerkende ouders en maatschappelijke aandacht voor hun problemen (Tabel 14)

De gezinsorganisaties menen dat de thuiswerkende ouders zelf meer voor hun belangen dienen op te komen. Volgens deze gezinsorganisaties moeten ook de vakbonden en de politieke partijen meer aandacht schenken aan de belangen van deze groep.

4.11. Conclusie

De politiek-syndicale organisaties hebben vooral oog voor de belangen van de buitenshuiswerkende vrouwen en willen die keuze ook voor de toekomst veilig stellen. Dat blijkt uit het feit dat zij voorstander zijn van betaald ouderschapsverlof, de aanwezigheid van goede crèches geleid door bekwaam personeel, voor het op elkaar afstemmen van de organisatie van de beroepsarbeid en de vereisten van het gezin (o.a. door de verplichte arbeidsduurverkortung van 10 %). Op fiscaal vlak pleiten ze voor de decumul.

Daarentegen komen de gezinsorganisaties op voor de belangen van de thuiswerkende ouder. Principieel zien ze de opvoeding hoofdzakelijk als een taak voor het gezin en de familie. Zij pleiten voor een beter sociaal statuut voor wie voltijds gezinsarbeid presteert, voor het invoeren van de gezinscoëfficiënt bij de berekening van de belastingen, en voor een duidelijkere vorm van betaling (via fiscaliteit of via een soort sociaal-pedagogische gezinstoelage). Zij roepen de vakbonden, de politieke partijen alsook de thuiswerkende ouders zelf op meer voor de belangen van wie voltijds thuis werkt op te komen.

Gelet op de grotere verscheidenheid binnen de groep van socio-culturele vrouwenorganisaties en gelet ook op het feit dat deze organisaties de belangen van zowel de thuiswerkenden als de buitenshuiswerkenden willen behartigen is het logisch dat de som van die verschillen eerder leidt tot een middenpositie dan tot uitgesproken duidelijke en homogene standpunten. Toch blijkt dat deze groep organisaties uitdrukkelijk veel belang hecht aan het beginsel van de vrije keuze tussen hetzij thuisopvoeding hetzij opvoeding buitenshuis en tussen beroepsarbeid thuis of werk buitenshuis. Uitdrukkelijk erkennen zij het belang van het gezin en de familie, en zien zij voor zowel de vader als de moeder een taak in de opvoeding weggelegd. Zij pleiten dan ook voor nieuwe vormen van arbeidsorganisatie die een harmonie tussen gezin en beroep moet mogelijk maken.

HOOFDSTUK 5. ALGEMENE CONCLUSIES EN SUGGESTIES VOOR HET BELEID

5.1. Conclusies inzake de enquêtering

Via een uitvoerige bevraging en een beschrijvende en technische weergave van de ingebrachte antwoorden, wordt aan de deelnemers van het besluitvormingsproces de nodige informatie over de verschillende standpunten en opinies aangebracht in verband met de desbetreffende problematiek. Hierbij werd angstvallig vermeden om de belangen van een welbepaalde groep (hetzij die van de thuiswerkenden hetzij die van de buitenshuiswerkenden) naar voren te schuiven. Dit behoort immers niet tot de rol van de onderzoekers.

Ofschoon kritiek kan gegeven worden op de wijze waarop sommige vragen werden geformuleerd, bevat de vragenlijst voldoende zinvolle en duidelijke vraagstellingen die leiden tot een beter inzicht in de verschillen en de gelijkenissen in de standpuntbepaling van de aangeschreven organisaties. Het onderzoek zou wel aan waarde hebben gewonnen mochten alle aangezochte organisaties hun antwoorden hebben ingestuurd.

Ten einde de identiteit van elke organisatie te respecteren werd vooral aan de afzonderlijke standpuntbepaling van de verschillende organisaties de grootste aandacht geschonken. Om die reden werden de tabellen vooraan in het document geplaatst en werden de hoofdstukken waarbij van samengestelde groepen vertrokken is, bewust beperkt gehouden.

5.2. Conclusies inzake de vastgestelde onderzoeksresultaten

5.2.1. Een eerste conclusie betreft de conceptuele bepaling

van de termen arbeid, gezinsarbeid, beroepsarbeid, betaalde arbeid, vrije tijd, enz.

Er worden verschillende maatstaven gebruikt door de verenigingen om deze concepten te definiëren. Daarbij worden gangbare en te realiseren criteria door elkaar gebruikt en ontbreekt veelal de logische consistentie. Zo kunnen b.v. de begrippen beroepsarbeid en gezinsarbeid ruim of eng gedefinieerd worden, en wordt beroepsarbeid soms als synoniem voor betaalde arbeid gebruikt, daar waar er ook niet-beroepsactiviteiten zijn, die betaald worden. In de toekomst moet hieraan dan ook de nodige aandacht geschonken worden.

5.2.2. Tussen de politiek-ideologische groepen zijn nogal wat verschillen aan te geven. Dit betekent geenszins dat er binnen deze groepen geen verschillen zouden bestaan.

Binnen de groep **Kristelijke** organisaties nemen de politiek-syndicale organisaties (**A.C.V.-Vr. en Vrouw en Maatschappij**) vaak een duidelijk ander standpunt in dan bijvoorbeeld het **C.M.B.V.** en het **K.V.L.V..**

Binnen de **Liberale** groep neemt het **Liberaal Centrum** vaak een eigen standpunt in. De groep met **Socialistische** strekking blijkt homogener, zij het dat het **S.V.V.** en ook wel eens de **S.P.-vrouwen** andere standpunten innemen dan **Jongsocialisten** en **A.B.V.V.-vrouwen**. Vooral het feit dat het **S.V.V.** op heel wat vragen geen duidelijk antwoord kon geven - gelet op hun aarzelingen ten aanzien van de vraagformulering - moet opgemerkt worden.

Binnen de groep van politiek-syndicale vrouwenorganisaties is er een grote mate van eensgezindheid. Diezelfde homogeniteit valt ook op binnen de groep van gezinsorganisaties. Binnen de groep van socio-culturele verenigingen zijn de verschillen groot zodat de gemiddelde score van die groep vaak een middenpositie is.

Als de standpunten van alle organisaties, los van hun doelstellingen en los van de politiek-ideologische binden geanalyseerd worden blijkt dat de organisaties die geantwoord hebben in drie

grote groepen kunnen ingedeeld worden.

GROEP 1. Liberaal Centrum voor Gezinsbeleid, Bond voor Grote en Jonge Gezinnen, K.V.L.V. en C.M.B.V.

Deze organisaties leggen zeer sterk de nadruk op het recht dat de gezinnen dienen te hebben om thuis zelf in te staan voor de opvoeding van de kinderen en het verzorgen van de thuisfuncties die als zeer belangrijk en als tijdsintensieve bezigheid worden vooropgesteld. Gemeenschappelijk opteren zij voor de invoering van een belastingstelsel waarbij met gezinscoëfficiënten zou gewerkt worden, pensioenrechten en recht op bijscholing voor de thuiswerkende ouder. Tussen deze organisaties is er wel geen eensgezindheid wie het (recht op) ouderschapsverlof dient te betalen.

GROEP 2. Socio-culturele Vereniging van Liberale Vrouwen, S.V.V., Vrouw en Maatschappij, S.P.-vrouwen, A.B.V.V.-vrouwencommissie, A.C.V.-syndicale dienst voor vrouwen, Jongsocialisten.

Deze organisaties vertrekken van hun inzet om de vrouwen in hun beroepsmogelijkheden te steunen. Zij leggen de klemtoon op de noodzaak tot gewijzigde rolopvattingen ten aanzien van de huishoudelijke taken en de opvoedingstaken in het gezin. Vrouwen die dat willen moeten aan het ganse maatschappelijke leven (thuisberoep-gemeenschapsleven) kunnen deelnemen en daarvoor zijn specifieke maatregelen nodig vanwege de overheid, het onderwijs, het bedrijfsleven, de mannen. Zij vrezen dat in deze crisisperiode de vrouwen opnieuw naar de huistaken gestuurd worden en beklemtonen dus sterk dat aan de emancipatie op beroepsvlak niet mag getornd worden. Zij pleiten alle voor individuele bijdragen en uitkeringen in de sociale zekerheid, voor decumul bij de belastingaanslagen, voor hogere kinderbijslagen voor elk kind.

GROEP 3. K.W.B., K.A.V., F.V.V., V.U., Agalev

Deze organisaties doen voorstellen waarbij zij duidelijk oplossingen zoeken die tegemoet komen aan de beide verzuchtingen. Zij erkennen het belang van de thuiszorg - vooral in de periode dat de kinderen nog niet schoolplichtig zijn - en zij erkennen de noodzaak van taakverdeling tussen mannen en vrouwen op elk domein van het maatschappelijk leven.

In deze groep gaat nogal wat aandacht uit naar de invoering van een of andere vorm van basisinkomen als vertrekpunt in het sociaal zekerheidsstelsel, in de fiscaliteit doen zij voorstellen om splitting en decumul gelijktijdig verder te ontwikkelen, waarbij bij het bepalen van de procentuele verdeling rekening gehouden wordt met het aantal en de leeftijd van de kinderen. Meer dan de andere organisaties introduceren deze organisaties nieuwe ideeën rond arbeid, inkomen, buurtopvang (kleinschalige initiatieven in de opvoedingssector).

5.2.3. Liggen de opties van de verschillende verenigingen echt zo ver uit elkaar? Zijn ze met elkaar te verzoenen?

Uit de antwoorden blijkt dat voor de meeste verenigingen uitdrukkelijk de vrije keuze voor de partners in een samenlevingsverband als uitgangspunt fungeert. Mannen en vrouwen moeten zelf kunnen beslissen hoe ze de verdeling tussen betaalde en onbetaalde arbeid organiseren, wie wat doet inzake huishoudelijke arbeid, opvoeding, beroepsarbeid, vrijwilligerswerk, ontspanning, bijscholing, enz... Toch worden er duidelijk verschillende klemtonen gelegd bij de uitwerking van dit beginsel van de vrije keuze.

Aan de ene kant wordt uitdrukkelijk gesteld dat iedere vrouw (of man) vrij moet kunnen kiezen om gedurende een kortere of langere periode voltijds thuis te blijven. Vrouwen (of mannen) moeten de kans hebben zelf in te staan voor de verzorging en opvoeding van de kinderen. Tevens moeten ze de kans hebben zelf in te staan voor het uitoefenen van de 'thuisfunctie' voor alle gezinsleden. Dit veronderstelt dat aan het huisvrouw-zijn (of huisman-zijn) opnieuw een grotere waardering en een hogere status wordt toegekend. Dit impliceert dat door de financiële situatie van het gezin deze vrije keuze geenszins in het gedrang komt.

Daartegenover legt een andere groep verenigingen de klemtoon op het feit dat vrouwen al te vaak en te lang in hun rol van huisvrouw

opgesloten werden en dat de toepassing van het beginsel van de vrije keuze erin bestaat aan de vrouw haar rechtmatige deelname aan het beroepsleven en het maatschappelijk leven mogelijk te maken. Dit veronderstelt eerst een mentaliteitsverandering met als resultaat dat mannen in gelijke mate willen participeren aan al de taken die in het kader van de gezinshuishouding en de opvoeding van de kinderen moeten vervuld worden. Dit veronderstelt ook dat vrouwen dezelfde opleidings-, bijscholings-, carrière- en betalingskansen hebben. Dit vergt tevens voldoende goede voorzieningen voor opvang en opvoeding van de kinderen en mogelijkheden voor al dan niet betaald ouderschapsverlof en rationalisering van de huishoudelijke taken.

De twee interpretaties van het beginsel van de keuzevrijheid impliceren belangrijke verschillen op het vlak van de arbeids- en inkomensverdeling. Vooraleer hiervoor een bepaalde norm gekozen wordt lijkt het aangewezen eerst uitvoerig te berekenen wat op dit ogenblik besteed wordt en wat binnen de verschillende scenario's zou moeten (kunnen) besteed worden om de beide keuzemogelijkheden te vrijwaren.

DEEL 1. INLICHTINGEN BETREFFENDE DE ORGANISATIE

1. Welke is de naam van uw organisatie, uw aktiegroep, uw koepel...
2. Tot welke van de volgende categorieën dient uw organisatie gerekend te worden?
  1. socio-culturele organisatie - 2. gezinsorganisatie - 3. feministische organisatie - 4. koepel van vrouwenorganisaties - 5. politieke drukkingsgroep - 6. politieke organisatie - 7. politieke en/of syndicale commissie - 8. inter-professionele organisatie - 9. partijpolitieke studiedienst - 10. onafhankelijke studiedienst - 11. commissie ingesteld door en voor de overheid - 12. andere (welke?)
3. Hoeveel leden telt uw organisatie, uw aktiegroep, ...,?
4. Hoe is de procentuele verdeling van uw leden naar geslacht en leeftijd?
5. Hoe is de procentuele verdeling van uw leden naar burgerlijke stand?
(gehuwd - ongehuwd samenwonend - alleenstaand - in weduwstaat - ten laste van derden)
6. Hoe is de procentuele verdeling van uw vrouwelijke leden naar beroep?
  1. werkzoekend - 2. ziek, arbeidsongeschikt - 3. gepensioneerd - 4. student - 5. ongeschoolde arbeidster - 7. Huisvrouw - 8. lagere bedienden - 9. hogere bedienden - 10. kaderlid - 11. zelfstandige - 12. vrij beroep
7. Hoe is de procentuele verdeling van uw mannelijke leden naar beroep?
  1. - werkzoekend - 2. ziek, arbeidsongeschikt - 3. gepensioneerd - 4. student - 5. ongeschoolde arbeider - 6. geschoolde arbeider - 7. huisman - 8. lagere bediende - 9. hogere bediende - 10. kaderlid - 11. zelfstandige - 12. vrij beroep
8. In welke mate is uw organisatie actief in de volgende domeinen van het maatschappelijk leven
  1. de sociale sector
  2. de economische sector
  3. de culturele sector
  4. de politieke sector
  5. de syndicale sector
  6. de levensbeschouwelijke sector
  7. de godsdienstige sector
  8. de recreatieve sector
  9. de opvoedingssector
  10. de onderwijs- en vormingssector
  11. andere (welke?)

(uitsluitend - hoofdzakelijk - ja - eigenlijk niet - in geen geval)
9. In welke mate is de aktie van uw organisatie gericht op volgende te onderscheiden doelgroepen?
  1. De beleidsinstanties
    - 1.1. De gemeentelijke overheid
    - 1.2. De provinciale, de regionale en/of de nationale overheid
  2. De interprofessionele organisaties
    - 2.1. De werknemersorganisaties
    - 2.2. De werkgeversorganisaties
    - 2.3. De organisaties van kaderleden
    - 2.4. De organisaties van zelfstandigen
    - 2.5. De organisaties van vrije beroepen
  3. Mannen/vrouwen
    - 3.1. De mannen
    - 3.2. De vrouwen
  4. Huishoudens
    - 4.1. Het individu
    - 4.2. Het huishouden, ongeacht de samenstelling en de aard van de samenwerkingsvorm
    - 4.3. Het wettelijk gezin
  5. Beroeps categorieën
    - 5.1. De werkzoekenden
    - 5.2. De studenten
    - 5.3. De gepensioneerden
    - 5.4. De arbeidsongeschikten
    - 5.5. De huisvrouwen en de huismannen
    - 5.6. De arbeiders en arbeidsters
    - 5.7. De bedienden
    - 5.8. De ambtenaren
    - 5.9. De kaderleden
    - 5.10. De zelfstandigen
    - 5.11. De vrije beroepen
10. Welke akties en initiatieven heeft uw vereniging sinds het werkjaar 1979-1980 ondernomen?
  1. Ten aanzien van de leden?
  2. Ten aanzien van de beleidsinstanties en de interprofessionele organisaties?

11. Welke zijn de akties en initiatieven die uw organisatie voor het lopend werkjaar 1984-1985 heeft geprogrammeerd.
  1. Ten aanzien van de leden
  2. Ten aanzien van de beleidsinstanties en de interprofessionele organisaties?
12. Welke zijn de akties en initiatieven die uw organisatie voorziet voor de nabije toekomst?
  1. Ten aanzien van de leden
  2. Ten aanzien van de beleidsinstanties en de interprofessionele organisaties?
13. Gebruikt uw organisatie specifieke instrumenten en/of methodes in haar actie ten aanzien van haar leden. Zo ja: welke?
14. Gebruikt uw organisatie specifieke instrumenten en/of methodes in haar actie en in haar initiatieven ten aanzien van de beleidsinstanties en de interprofessionele organisaties? Zo ja: welke?
15. Met welke gemandateerde personen uit uw organisatie kan het onderzoeksteam in contact treden in het kader van de opdracht 'Sociaal-economisch onderzoek voor de beleidsalternatieven inzake gezinsarbeid'?
16. Kunt u aangeven welke de dokumenten zijn die uw organisatie ter beschikking heeft of ter beschikking kan stellen in het kader van het onderwerp van het zojuist genoemde onderzoeksproject?
  1. tijdschriften - 2. congresverslagen - 3. resoluties - 4. persteksten, perscommuniqués -
  5. rapporten, verslagen - 6. boeken, werkdocumenten - 7. andere

DEEL 2. ENKELE BEGRIPSBEPALINGEN

17. In welke mate wordt in uw organisatie belang gehecht aan volgende aspecten van de term emancipatie
  1. ontvoogding van alle vormen van geweld, onderdrukking en afhankelijkheid in volgende domeinen met inbegrip van de instituties in dat domein) van het maatschappelijk leven?
    - het gezin - de economie - de politiek - de cultuur - het sociale leven - het onderwijs - de opvoeding - het ontspanningsleven - de communicatie - de levensbeschouwing - de godsdienst
  2. de gelijkheid van ontplooiingskansen in alle domeinen van het maatschappelijk leven, ongeacht:
    - ras - taal - afkomst - geslacht - nationaliteit - leeftijd - onderwijsniveau - burgerlijke stand - gewest
  3. gelijkheid in waardering, betaling, erkenning in alle domeinen van het maatschappelijk leven voor hetzelfde werk, ongeacht:
    - ras - taal - afkomst - geslacht - nationaliteit - leeftijd - onderwijsniveau - burgerlijke stand - gewest
18. Kunt u aangeven wat voor uw organisatie de inhoud is van het begrip emancipatie in de context van gezinsarbeid?
19. Kunt u aangeven wat uw organisatie verstaat onder de volgende trefwoorden:
  - A. Beroepsarbeid
  - B. Opvoeding in gezinsverband
  - C. Vrijwilligerswerk
  - D. Huishoudelijke arbeid
  - E. Studie
  - F. Gezinsarbeid
  - G. Vrije tijd
20. Worden op dit ogenblik volgende bezigheden volgens uw organisatie tot het gangbare begrip arbeid gerekend:

weet niet = WN / ja = 1 / neen = 0

  1. de beroepsarbeid van de man / de vrouw
  2. de huishoudelijke arbeid (*) door de man / vrouw / kind(eren)
  3. het opvoedingswerk thuis verricht door de man / vrouw / kind(eren)
  4. de studiebezigheden van de man / vrouw / kind(eren)
  5. vrijwilligerswerk (in de familie, in de buurt, op het bedrijf, in de gemeente) verricht door de man / vrouw / kind(eren)
  6. het slapen en/of rusten van man en vrouw / de kinderen
  7. de recreatieve bezigheden van de man / vrouw / kinderen

(*) onder huishoudelijke arbeid wordt verstaan: doe-het-zelfactiviteiten in de tuin of in huis, wassen, strijken, eten klaarmaken, verstelwerk, onderhoud van de woning, kweken van dieren, groenten, enz....
21. Dienen in de toekomst volgende bezigheden volgens uw organisatie tot een nieuwe invulling van het begrip arbeid opgenomen te worden?
  1. de beroepsarbeid van de man / vrouw
  2. de huishoudelijke arbeid (*) door de man / vrouw / kind(eren)
  3. het opvoedingswerk thuis verricht door de man / vrouw / kind(eren)
  4. de studiebezigheden van de man / vrouw / kind(eren)

5. het vrijwilligerswerk (in de familie, in de buurt, op het bedrijf, in de gemeente) verricht door: de man / vrouw / kind(eren)
6. het slapen en/of rusten van man en vrouw / de kind(eren)
7. de recreatieve bezigheden van de man / vrouw / kind(eren)

DEEL 3. HUISHOUDELIJKE ARBEID

22. Hoe is op dit ogenblik naar het inzicht van uw organisatie de taakverdeling tussen de leden van het gezin, m.b.t. huishoudelijke arbeid (zie definitie bij vraag 20.) in procenten? Geef de procentuele verdeling aan.
23. Hoe dient volgens uw organisatie de verdeling m.b.t. de huishoudelijke arbeid te geschieden tussen man, vrouw en kinderen?
5 = sterk voorstander / 4 = voorstander / 3 = om het even / 2 = tegenstander / 1 = sterke tegenstander
Mogelijke verdelingen (in %) tussen man, vrouw en kind(eren): [75,25,1], [25,50,25], [0,75,25], [50,50,0], [40,40,20], [100,0,0], [100,0,0], [40,60,0], andere?
24. Dient volgens uw organisatie de wetgever een bepaalde verdeling tussen de leden van het gezin in het verrichten van huishoudelijke arbeid
  - te stimuleren door informatieverstrekking
  - op te leggen via wetgeving
25. In welke mate zou de overheid volgende instrumenten moeten inzetten om tot een vooropgestelde verdeling te komen?
  - het opleggen van een dwingende norm
  - door propaganda
  - door informatieverstrekking
  - door vorming en scholing
  - door fiscale maatregelen te treffen
  - via de sociale zekerheidsreglementering
  - door de drastische arbeidsduurverkorting
  - andere (welke?)
  - positieve acties t.a.v. vrouwelijke tewerkstelling, b.v. min. aantal op bepaalde professionele niveaus
  - door verplichte gelijkheid van lonen tussen mannen en vrouwen
  - door gelijke beroepskansen voor vrouwen en mannen te organiseren
26. In welke mate zijn volgende doelstellingen voor uw organisatie prioritair
  1. de wettelijke omschrijving en erkenning van de huishoudelijke arbeid als beroepsarbeid
  2. het organiseren van een sociaal statuut voor wie huishoudelijke arbeid verricht
    - recht op ziekte en invaliditeitsverzekering
    - recht op pensioenregeling
    - recht op verlofregeling
    - recht op herscholing, bijscholing
    - recht op werkloosheidsvergoeding
  3. het instellen van een betaling van huishoudelijke arbeid
    - via een regeling tussen de partners van het huishouden
    - vrijblijvend vast te leggen in een contract
    - verplichtend vast te leggen in een contract
    - via een aanpassing van het belastingsstelsel
    - via het invoeren van een basis of minimuminkomen voor alle volwassenen
    - door het toekennen van een door de overheid betaald ambtenarsalaris
    - door tegemoetkomingen in de vorm van speciale kortingen en voordelen bij gebruik van publieke goederen (vervoer, studie, verzorging, ...)
  4. het toekennen van een speciale toelage voor wie huishoudelijke arbeid verricht
27. In welke mate dient bij een betaling voor huishoudelijke arbeid rekening gehouden te worden met: (5 = zeer sterk / 4 = sterk / 3 = matig / 2 = weinig / 1 = niet)
  - de grootte van het huishouden
  - de leeftijd van de leden van het huishouden
  - de gezondheid van de leden van het huishouden
28. In welke mate is het volgens uw organisatie een prioritair doel dat de huishoudelijke produktie meegeteld wordt in de berekeningen van het Nationaal Inkomen enkel Bruto Nationaal Produkt
29. Als men er van uitgaat dat huishoudelijke arbeid produktie van goederen en diensten is, waarvoor een reëel inkomen gerealiseerd wordt, in welke mate is uw organisatie voorstander om deze arbeid te belasten.
30. In elke mate is uw organisatie voorstander van volgende uitvoeringsmodaliteiten bij het fiscaliseren van het inkomen uit huishoudelijke arbeid.
  - zelfde belastingsvoet als bij beroepsarbeid
  - belastingheffing vanaf een bepaald uur per dag, rekening houdend met het aantal personen in het huishouden
31. Dient de huishoudelijke arbeid zoveel als mogelijk naar de buitenshuis georganiseerde arbeidssector overheveld te worden? Zo ja: in welke mate?

DEEL 4. OPVOEDING VAN DE KINDEREN

32. In welke mate is uw organisatie akkoord dat de overheid één of sommige van volgende maatregelen treft:
(5 = in sterke mate / 4 = sterk akkoord / 3 = matig akkoord / 2 = niet akkoord / 1 helemaal niet akkoord)
- daling van de belasting op huishoudelijke personeel
  - verruimen van de mogelijkheid om betaling van huishoudelijk personeel als aftrekbare kosten aan te rekenen
  - verlagen van de sociale zekerheidsbijdrage voor het huishoudelijk personeel met zelfde verzekeringsniveau
  - invoeren van gratis of althans zeer goedkope huishoudhulp voor de private huishouding via gemeente, O.C.M.W., private organisatie, enz.
33. In welke mate gaat uw organisatie akkoord met volgende voorstellen om de produktiviteit van de huishoudelijke arbeid te vergroten:
- subsidiëren van deelname aan speciale scholing-, en/of vormingsprogramma's i.v.m. nieuwe huishoudelijke toestellen, technieken en methoden
  - BTW-verlaging voor duurzame huishoudelijke investeringen en produktiemiddelen zoals (aankoop-keukens-vaatwas-stofzuiger-strijkijrichting)
  - grotere fiscale aftrek van aankopen en investeringen ten behoeve van en betere rationalisatie van de huishoudelijke arbeid
34. In welke mate vindt uw organisatie maatregelen ter bevordering van allerlei vormen en samenwerking tussen de huishoudens in de organisatie van de huishoudelijke arbeid gewenst?
35. In welke mate is uw organisatie van mening dat de opvoeding van kinderen in de leeftijdsperiode 0 tot en met 3 jaar het best opgevoed wordt:
(5 = zeer sterk akkoord / 4 = in sterke mate / 3 = matig akkoord / 2 = weinig akkoord / 1 niet akkoord)
- door hoofdzakelijk de vader
  - door hoofdzakelijk de moeder
  - door zowel vader als moeder
  - door meer dan 2 personen indien ze maar professioneel een goede opvoeding garanderen
  - door steeds eenzelfde persoon met voldoende opvoedkundige talenten.
36. In welke mate vindt uw organisatie volgende milieus een goede ruimte voor de opvoeding van een kind
- alleen thuis
  - thuis + het eigen gezin
  - thuis + de familie en de schoonfamilie
  - een onthaalmoeder
  - een private kindercrèche
  - een publieke kindercrèche
37. Hoe is op dit ogenblik volgens uw organisatie de verdeling tussen man en vrouw in verzorging, opvoeding en of begeleiding van de kinderen in de leeftijdsgroep.
Geef de procentuele verdeling aan tussen man en vrouw.
[0-3 jaar], [4-7 jaar], [8-12 jaar], [13-15 jaar], [16-18 jaar]
38. Naar welke verhouding zou volgens uw vereniging die verdeling tussen man en vrouw in de verzorging, opvoeding en/of begeleiding het best evolueren voor de kinderen in de leeftijdsgroep:
[0-3 jaar], [4-7 jaar], [8-12 jaar], [13-15 jaar], [16-18 jaar]
39. Dient volgens uw organisatie de overheid een bepaalde verdeling tussen man en vrouw:
- structureel mogelijk te maken
  - in de feiten te stimuleren
40. In welke mate gaat uw organisatie akkoord met volgende types maatregelen om een bepaalde verdeling in opvoedingsarbeid tussen man en vrouw te bekomen?
(5 in zeer sterke mate / 4 = in sterke mate / 3 = matig / 2 = weinig / 1 = niet)
- vorming
  - propaganda
  - informatie
  - fiscale stimuli
  - maatregelen in de sector van de sociale zekerheid
  - reorganisatie van de arbeidsmarkt
  - gelijke lonen voor mannen en vrouwen
  - het opleggen van juridische normen
41. In welke mate dient volgens uw organisatie de opvoeding gezinsverband meegeteld te worden in het berekenen van het Nationaal Inkomen en van het Bruto Nationaal Produkt
42. In welke mate zijn volgende beleidsmaatregelen voor uw organisatie prioritair?
(5 = in zeer sterke mate / 4 = in sterke mate / 3 = matig / 2 = weinig / 1 = niet)
1. de wettelijke erkenning en de wettelijke omschrijving van de gezinsopvoeding als volwaardige beroepsarbeid

2. het organiseren van een sociaal statuut voor wie de gezinsopvoeding doet:
- recht op ziekte en invaliditeitsregeling
  - recht op pensioenregeling
  - recht op verlofregeling
  - recht op herscholing, bijscholing
  - recht op werkloosheidsvergoeding
3. het instellen van een betaling voor gezinsopvoeding
- via een regeling tussen de partners in het huishouden
    - vrijblijvend vast te leggen in een contract
    - verplichtend vast te leggen in een contract
  - via een aanpassing in het belastingssysteem
  - via het invoeren van een basis- of minimuminkomen voor iedere volwassene
  - door het toekennen van een door de overheid betaald ambtenarensalaris
  - door tegemoetkomingen in de vorm van speciale kortingen en voordelen bij gebruik van publieke goederen
4. het toekennen van een speciale toelage voor gezinsopvoedingsarbeid
43. Als men ervan uitgaat dat de opvoeding thuis produktie van goederen en diensten omvat, en daarvoor een inkomen gerealiseerd wordt, in welke mate is uw organisatie dan voorstander om dit inkomen belasten?
44. In welke mate is uw organisatie voorstander van volgende uitvoeringsmodaliteiten
- zelfde belastingsvoet als inkomen uit beroepsarbeid
  - belastingsheffing vanaf een bepaald aantal uren rekening houdend met het aantal personen in het huishouden, de leeftijd en de gezondheid van die personen
45. In welke mate dient de opvoeding in gezinsverband zoveel mogelijk naar de buitenshuis georganiseerde arbeidssector overgeheveld te worden?
46. In welke mate gaat uw organisatie akkoord met volgende maatregelen?
- het verruimen van het aanbod van kindercrèches, kinderbewaarplaatsen
  - het verruimen van het aanbod van voor- en naschoolse opvang
  - het verruimen van het aanbod aan opvang tijdens vakanties, ingeval van ziekte van de ouders of verlet
  - het verruimen van het aanbod van pedagogisch goed geschoolde onthaalmoeders
  - het verruimen van het aanbod aan gezins- en familiehelpsters
47. In welke mate is uw organisatie voorstander om de schoolplicht te verlagen tot 4 jaar, 3 jaar, 2 jaar
48. Moet de overheid de opvoeding van kinderen in gezinsverband
- stimuleren
  - structureel mogelijk maken
49. In welke mate vindt U:
- dat de thuiswerkende ouders zich beter dienen te organiseren
  - dat de thuiswerkende ouders meer voor de erkenning van de huishoudelijke en de opvoedingsarbeid dienen op te komen
  - dat de buitenuitwerkende vrouwen meer voor de erkenning van de huishoudelijke arbeid en de opvoeding thuis dienen op te komen
  - dat de buitenuitwerkende mannen meer voor de erkenning van de huishoudelijke en/of opvoedingsarbeid dienen op te komen
  - dat de vakbonden meer aandacht dienen te schenken aan de problemen die verband houden met huishoudelijke arbeid en opvoedingsarbeid
  - dat de politieke partijen meer aandacht dienen te schenken aan de problemen die verband houden met huishoudelijke arbeid en opvoedingsarbeid
50. In welke mate staat uw organisatie achter één of meerdere van volgende maatregelen?
1. het opleggen van een wettelijke verplichting waarin bepaald wordt het aantal uren dat een ouder zelf thuis voor de opvoeding van de kinderen dient in te staan rekening houdend met gezinsgrootte en leeftijd van de kinderen
  2. het opleggen van wettelijke verplichtingen dat hetzij een van beide ouders hetzij beiden (maar dan op elkaar volgend) geen buitenshuis arbeid mogen verrichten in de periode dat hun kind tussen 0-3 jaar is
  3. de verplichting dat beide ouders gedurende een gedeelte van de dag om beurt instaan voor de opvoeding van het kind, rekening houdend met de leeftijd en het aantal
  4. het invoeren van een onbetaald ouderschapsverlof en/of opvoedingsverlof
    - verplichtend: voor de man en de vrouw
      - de man
      - de vrouw
    - niet verplichtend:
      - enkel voor vrouw
      - zowel voor man als vrouw
- Hoelang dient volgens uw organisatie zo een verlof te duren?
5. het invoeren van een betaald ouderschapsverlof
- verplichtend: voor man en vrouw
    - voor vrouw
    - voor man
  - niet verplichtend
- Hoelang dient volgens uw organisatie zo een betaald verlof te duren?

DEEL 5. FISCALITEIT EN SOCIALE ZEKERHEID

51. In welke mate is uw organisatie voor een sociaal zekerheidsstelsel met als uitgangspunt een gewaarborgd minimum basisloon voor elke volwassene?
52. Hoe dient volgens uw organisatie het belastingssysteem georganiseerd te worden?
- volgens het stelsel van de individuele en afzonderlijke belastingen (decumul)
  - volgens het stelsel van de gezamenlijke gezinsbelasting door samenvoeging van de inkomens
  - volgens een systeem van splitsing als combinatie van de 2 voorgaande systemen
  - volgens een systeem waarbij het globale gezinsinkomen eerst gedeeld wordt over het aantal personen in het huishouden
53. In welke mate is uw organisatie voorstander voor een herschikking van de belastingkredieten ten voordele van:
- de gezinnen vanaf 2 kinderen
  - de gezinnen vanaf 3 kinderen
  - de gezinnen vanaf 4 kinderen
54. In welke mate is uw organisatie voorstander van een re-organisatie van het belastingssysteem ten voordele van de lagere inkomensgroepen met kinderen.
55. In welke mate is uw organisatie daarbij voorstander van een van de volgende systemen:
- progressieve belastingkredieten
  - degressieve belastingkredieten
  - forfaitaire belastingkredieten
  - negatieve belastingkredieten
(m.a.w. als men geen inkomen heeft krijgt men een subsidie)
56. Is uw organisatie voorstander van het omzetten van belastingkredieten in kinderbijslagen door middel van:
- omzetten van de huidige kredieten in hogere kinderbijslagen
  - een forfaitaire verhoging van de kinderbijslagen evenwaardig met de effectief genoten belastingkredieten voor steuntrekkers (v.b. minimumloon)
  - een verhoging van de kinderbijslagen evenwaardig met de (theoretische) minimumkredieten
  - een forfaitaire verhoging met een lichte herverdeling van de grote naar de kleine gezinnen
57. In welke mate is uw organisatie er voorstander van dat de kinderloze gezinnen een speciale bijdrage dienen te betalen voor de kinderbijslag?
- Zo ja: moet deze bijdrage berekend worden als:
- een forfaitair bedrag
  - een procentueel bedrag
58. Hoe dient de werknemersbijdrage voor de sociale zekerheid naar de mening van uw organisatie vastgesteld te worden?
- als een individuele bijdrage op basis van het bruto inkomen
  - als een gezinsbijdrage op basis van het gezamenlijk bruto-inkomen rekening houdend met het aantal personen in het huishouden
  - als een gezinsbijdrage op basis van het gezamenlijk bruto-inkomen
59. In welke mate moet op volgende soorten arbeid (op het bruto-inkomen gehaald uit) belastingen geheven worden?
- beroepsarbeid
  - beroepsarbeid + huishoudelijke arbeid
  - beroepsarbeid + huish. arbeid + opvoedingsarbeid
  - beroepsarbeid + huish. arbeid + opv. arbeid + studiewerk

DEEL 6. ARBEIDSORGANISATIE

60. In welke mate moet volgens uw organisatie voor vrouwen en voor mannen
- a) een individueel grondwettelijk recht op een baan ingevoerd worden
  - b) een individueel grondwettelijke plicht tot buitenshuisarbeid ingesteld worden
61. In welke mate is de organisatie voorstander van:
- verplichte deeltijdse arbeid voor iedereen
  - niet verplichte deeltijdse arbeid voor iedereen
  - niet verplichte deeltijdse arbeid voor niet iedereen
  - verplichte deeltijdse arbeid voor sommige groepen in de actieve bevolking
  - niet verplichte niet-algemene arbeidsduurvermindering
  - 5 % arbeidsduurvermindering voor iedereen: a) per dag, b) per week, c) per jaar, d) per loopbaan
  - 10 % arbeidsduurvermindering voor iedereen: a) per dag, b) per week, c) per jaar, d) per loopbaan
  - 20 % arbeidsduurvermindering voor iedereen: a) per dag, b) per week, c) per jaar, d) per loopbaan

DEEL 7. STUDIE - BIJSCHOLING - VORMING

62. In welke mate is uw organisatie akkoord om meer acties te voeren ten einde het loon in de typische en zogenaamde (laagbetaalde) vrouwenberoepen op te trekken?
63. Hoe staat uw organisatie tegenover maatregelen ter stimulering van de vraag naar vrouwelijke arbeidskrachten met het doel te komen tot een echte proportionele verdeling van arbeid tussen mannen en vrouwen op alle gebied?
- werknemersbijdrage op het loon van vrouwen verlagen
  - werkgeversbijdrage op vrouwelijke arbeidskrachten verlagen
  - toekennen van speciale premies bij extra tewerkstelling van vrouwen in sectoren met een ondervertegenwoordiging van vrouwen
  - toekennen van speciale premies bij extra aanwerving van mannen in sectoren met ondervertegenwoordiging van mannen
64. Hoe staat uw organisatie tegenover de verschillende vormen van experimenten inzake:
- glijdende werkuren
  - flexibele arbeidsduurregelingen
  - invoering van stelsel van continuarbeid, weekendwer, enz.

DEEL 8. VRIJWILLIGERSWERK

65. Wat is de visie van uw organisatie inzake het vrijwilligerswerk in het licht van de thema's hier in de vragenlijst behandeld, m.a.w.
- vrijwilligerswerk versus betaalde arbeid
  - vrijwilligerswerk en fiscaliteit
  - vrijwilligerswerk en huishoudelijke arbeid
  - vrijwilligerswerk en gezinsopvoeding
  - vrijwilligerswerk en nieuwe vormen van beroepsarbeid